

arxiu del
centre excursionista
de terrassa

quarta època - setembre / desembre 1981 - N.º 26

L'Honorable President de la Generalitat de Catalunya, Jordi Pujol i Soley, signant el llibre d'Honor del Centre, a la inauguració del V.è Congrés Excursionista Català, junt amb el president de l'entitat, Antoni Serra i Sorribes. (Foto: Altimira).

SUMARI:

Mirar enrera per anar endavant.

«Itineraris romànics del Vallès Occidental. XXIV al XXVII», per Mateu Fusalba i Bosc.

«Els petits avencs de la nostra muntanya» (X), per Xavier Badiella i Albert Buil.

«V.è Congrés Excursionista Català: Excursionisme i Cultura», per Antoni Serra i Sorribes.

«La cursa», per Salvador Prat.

«Forada a Naval», per Josep Massagué i Puig.

«Dades sobre el creixement de la ciutat de Terrassa», per Salvador Alavedra i Invers.

«Isidre Suana i Picanyol, ha mort», per Josep Llenas i Pujol.

«Parcs nacionals dels Pirineus», per Josep Llenas i Pujol.

Crònica: Actes i conferències. Missa del Gall a la Mola de Sant Llorenç del Munt. Festivitat de Sant Esteve.

Biblioteca: Obres ingressades per donatiu, adquisició, subscripció. Publicacions del Centre.

Secció de Fotografia: XLVI Saló de Fotografia, XXVI de Muntanya, XVII Edició Estatal.

Secció d'Investigacions Subterrànies: XIX Curset d'Iniciació a l'Espeleologia.

Necrològica: Isidre Suana i Picanyol.

PORTADA:

«Madreñas». Fotografia de Marià López Angulo, guanyadora del XLVI Saló de Fotografia, classificació de Muntanya.

arxíu
del

centre excursionista de terrassa

Adherit a la Federació d'Entitats Excursionistes de Catalunya
Federació Catalana d'Esquí
Institució Catalana d'Història Natural

QUARTA ÈPOCA — SETEMBRE / DESEMBRE 1981 — N.º 26

MIRAR ENRERA PER ANAR ENDAVANT

Totes les empreses i accions humanes tenen un origen al qual segueix una etapa de continuïtat més o menys perllongada i es succeeixen moments àlgids i moments de desencís. A qualsevol esdeveniment o circumstància d'aquesta trajectòria coexisteixen dos tipus de factors. Uns són aquells que es manifesten per primera vegada i produeixen canvis i innovacions, és a dir, comporten una evolució. Els altres són els que dimanen de l'experiència de situacions anteriors i actuen produint una determinada orientació als processos evolutius.

Cal tenir presents aquestes consideracions a l'hora de fer l'anàlisi d'un bocí de la trajectòria d'una Entitat com la nostra. Si bé un seguit de circumstàncies propicien unes determinades millores, aquest fruit final no el podríem recollir si no fos per una decidida actuació innovadora però basada en els ensenyaments de l'experiència.

Tots els qui hem viscut més o menys de prop l'activitat del Centre en aquests darrers anys podem constatar que uns determinats esdeveniments han influït decisivament en el nostre tarannà. Sens dubte, el canvi d'estatge social n'és un dels més evidents. Però, tot allò que de retruc ha comportat

el nou casal, potser no tan espectacular, és certament el que més determina alguns canvis propis d'una entitat que creix. La nostra participació a manifestacions i activitats culturals amb diverses entitats de la nostra Ciutat i de fora ha augmentat notablement. L'organització del V.è Congrès Excursionista Català n'és un bon exemple. I al costat d'això, la continuïtat i la potenciació d'allò que ens és propi acaba de perfilar la nostra personalitat col·lectiva.

Al costat d'aquesta tendència innovadora, és ben cert que romanen uns valors, una manera d'ésser i de fer que s'establiren en els inicis fundacionals del nostre Centre i continuen vigents en el nostre esperit. Que aquestes ratlles serveixin per retre un sincer homenatge a tots aquells qui els han sabut fer perdurar i ens els han transmès com una inapreciable herència.

ITINERARIS ROMANICS DEL VALLÈS OCCIDENTAL

Per Mateu FUSALBA i BOSCH

XXIV

QUILÒMETRE 22'50 DE LA CARRETERA DE SANT LLORENÇ SAVALL A CALDERS, CAMÍ DEL MAS SALA DE LA FONT, COLL DE LA COSTA, CASTELL DE PERA, COLL I CARENA DEL CASTELL, CAN COMA BELLA, SANT LLORENÇ SAVALL.

A causa del mal temps registrat el dia de la primera convocatòria i que corresponia a la data de cloenda del cicle 1980-81, d'aquests itineraris familiars i amicals, s'efectuà definitivament aquesta travessada, el diumenge dia 17 d'Octubre passat.

Conmençà la caminada, pel camí que de la carretera de Sant Llorenç a Calders comença i porta fins a la gran casa abandonada del Mas Sala de La Font. Abans d'arribar a aquesta masia, s'ascendí al carener de la dreta i d'allí, avançant pel llom d'aquesta carena, empalmàrem amb la transversal N.S. prop del Coll de La Costa. Al bell mig d'aquesta collada, hi comença un còmode camí que permet un fàcil retorn, el qual, davallant vers Can Agramunt, comunica i travessa la bellíssima Vall d'Horta i la de La Pregona, fins arribar prop de la riba dreta del riu Ripoll i la ruta normal vers Castellar, Sabadell i Terrassa, etc.

Al llom d'aquesta carena, en el seu punt culminant i sobre un roquisser escarpat i encavallat sobre uns inaccessibles espadats, s'hi poden admirar i a l'ensems deplorar, les patètiques i evocadores ruïnes del Castell de Pera, situades sobre la complicada i gegantina geografia dels seus contorns.

Entre les ruïnes d'aquest castell, que fou possessió abacial del Monestir de Sant Llorenç del Munt, s'hi poden apreciar les restes de la seva capella romànica, de la qual, sols en resten unes pobres parets i part del seu absis, difícilment equilibrat sobre l'estimball de l'estratègic turó, des del qual hom pogué meravellar-se amb la més grandiosa i espectacular panoràmica existent en tot el llarg i altívol massís central del Sant Llorenç.

Davallant pel mateix camí de pujada, fins a la unió de les dues carenes recorregudes, un esborrat i ara, difícil i embardissat corriol quasi inexistent, ens mena al Coll del Castell. D'aquí, seguint la difícil aresta carenera a causa del selvàtic matollar de terreny que fou incendiat i després per dins d'un bosc superb, però difícil de transitar, s'aconseguí una nova pista oberta al peu d'una urbanització (clandestina?), oculta dins l'espessor del bosc. Aquesta dolenta pista per carruatges, ens deixa a la gran i caòtica urbanització de Can Coma Bella, ben propera a Sant Llorenç Savall on acabà aquest itinerari. L'horari de marxa, fou un xic llarg; unes quatre hores, a causa del difícil i semi-obstruït camí, però cal remarcar-ho, ofereix unes panoràmiques de difícil superació en bellesa i grandiositat única entre totes les de la nostra comarca.

XXV

ULLASTRELL, CAN FONT, BARRANCADA DEL CINTET, RIERA DE GAIÀ, PLA DE LA MINA DE L'ANGLÈS, PAS DELS TORRENTS FONDO I DEL SALT, CAN GARRIGA, ERMITA DE SANT MIQUEL DE TAUDELL, CAN MIR, CAMÍ DE CAN GONTERES, CAN TRIES I LA SEVA ESGLÉSIA DE SANTA MARIA DE TAUDELL, TERRASSA.

S'inicià el nou cicle 1981-82 d'itineraris romànics per la nostra comarca, el diumenge, dia 25 d'octubre, amb una petita però força interessant travessada matinal que permeté conèixer dues bellíssimes i importants esglésies romàniques, molt properes l'una de l'altra: Sant Miquel i Santa Maria de Taudell. No obstant i pertànyer al terme municipal de Viladecavalls, i a causa de la nova extensió suburbial de Terrassa, es troben actualment a frec dels seus barris extrems de ponent.

El primer d'aquests notables monuments, Sant Miquel, està encavalcat al cim d'un turó que domina el curs de la Riera de Gaià i envoltat, en gran part, per uns grans i antiestètics edificis industrials. El segon, dedicat a Santa Maria, consisteix en la capella de l'antiga masia de Can Tries a la que està adosada amb el seu airós i característic campanar. Es troba sobre un fals i artificial promontori, elevat sobre una vasta i deplorable esplanada, destinada a zona industrial.

Davallant per les vessants cobertes de vinyes de l'encimbellat poble d'Ullastrell, es pogué admirar la insòlita visió de la ignorada bellesa solitària de la Vall de Gaià, encaixonada entre l'aplomat paredam d'agressivitats rogenques, clapejat arreu del seu fàcil recorregut (si l'època és seca) per una espontània i variada vegetació. Durant aquest recorregut, es poden localitzar els llocs on existien les mines d'extracció d'hulla, dels quals sembla provenir l'origen del nom d'Ullastrell. Avui dia, sols una d'aquestes antigues i quasi llegendàries foradades i amb vera dificultat de localització i ascensió, és possible visitar-la, penjada al bell mig de l'inaccessible paredam del petit i selvàtic Barranc del Cintet. Aquest fàcil recorregut comportà unes tres hores de caminada.

XXVI

ESTACIÓ DE LA FLORESTA, BOSC D'EN MAJOR, ANTIC CAMÍ ROMEU DEL MONTSERRAT, PUIG MALLOL, SERRA DE CAN JULIÀ, PUIG DE L'ALZINAR, SERRA D'EN RABASSA, PUIG DEL ROSSINYOL, ESGLÉSIA VISIGÒTICA-ROMÀNICA DE LA SALUT DEL PAPIOL, ASCENSIÓ AL PUIG MADRONA, CAN MONTMANY, SANT CEBRIÀ DE VALLDOREIG, ESTACIÓ DE VALLDOREIG.

El diumenge dia 29 de novembre i amb una molt nombrosa concurrència s'efectuà aquest interessant i fàcil itinerari pel llom de les carenes ponentines del massís de Collcerola, que clouen la nostra comarca vallesana pel S.O. i que marquen la seva fita frontera amb la del Baix Llobregat. Aquest recorregut es realitzà en la seva quasi totalitat, per

l'antic camí de romiatge de Barcelona al monestir de Montserrat, bo i passant per Rubí, Terrassa, Coll Cardús i Monistrol.

Durant aquest trajecte, d'unes tres hores de marxa, s'hi pot admirar la xamosa església de la Mare de Déu de La Salut de El Papiol. Aquest bellíssim temple romànic, fou aixecat sobre les restes d'una fàbrica visigòtica, durant els segles X i XI. Aquesta església havia estat originàriament la parroquial de El Papiol sota l'advocació de Santa Eulàlia de Madrona fins l'any 1315. Havent-se traslladat aquesta parròquia al novell nucli urbà prop del castell de El Papiol, passà a l'advocació de Sant Pere, fins que al segle XVIII es canvià per l'actual advocació i denominació. Avui dia, la podem admirar ben encertadament restaurada. La seva situació, encavallada al mig d'una ampla collada ombrejada per un superb pinar, al lloc del carener divisor de les dues comarques i dessota del Puig Madrona, ofereix a la seva bellesa arquitectònica, unes valoritzacions d'emmarcament difícilment superables dins les nostres depauperades rodalies.

La fàcil ascensió a l'estratègic turó del Puig Madrona, amb els seus 336 metres d'altitud, permet un vast i esplendorós panorama sobre la vall del Llobregat i els muntanyencs horitzons de la Serra de l'Ordal, el Montserrat, Sant Llorenç del Munt, Montseny i les carenes de La Maresma, etc., així com l'ampla perspectiva de les contrades vallesanes.

Va cloure aquesta caminada, la visita a l'església de Sant Cebrià de Valldoreig, en la qual es conserven vestigis de la seva primera edificació romànica (fou consagrada a l'any 1047), sobretot en l'angle S.E. del seu absis. Dins el seu interior, s'hi poden admirar uns valuosos retaules bellament conservats.

Finalitzà aquesta cursa, a l'estació del tren dels FF.CC. de Valldoreig, situada al davall mateix de la darrera església visitada.

XXVII

QUILÒMETRE 8'50 DE LA CARRETERA DE MARTORELL A TERRASSA, CAMÍ DE LA SERRA DE L'OLEGUERA, CAN RIQUET VELL, TORRENT I CARENA DE CAN PI DE LA SERRA, CAN SERRA-FOSSAR, TORRENT FONDO, URBANITZACIÓ DE CAN SERRA-FOSSAR, ERMITA DE SANT GENÍS DE CAN CASANOVES, RUBÍ.

El diumenge, dia 6 de Desembre, un bon grup de consocis efectuàrem aquesta caminada. El motiu de la qual, era conèixer la que fou ermita romànica de Sant Genís de Can Casanoves en el terme de Rubí, situada dins de l'extingida i rica propietat de Can Casanoves, avui dia, ermita i casa pagesívola, en total estat de ruïna.

Aquest itinerari comença per la carena de l'Oleguera, situada al terme S.O. de la nostra comarca. Deixada aquesta carena davant mateix del poble de Castellbisbal, salvàrem un quasi desconegut, selvàtic i molt pintoresc (per ara) torrenter. Al dessobre d'aquest torrent, denominat de Can Pi de la Serra, molt encertadament enclavada sobre uns rics plans de vinya i de cultiu, s'hi pot admirar la bonica masia de Can Pi de la Serra, bella mostra

antològica de les grans pagesies senyorials del Vallès meridional i assolellat. Un dels seus més remarcables detalls decoratius, és el rellotge de sol, que senyorejant la gran façana, porta la següent i lacònica llegenda:

«Si fa sol vina a Can Pi
l'hora que's
jo et sabré dí.»

Revoltant la masia de Can Serra-Fossar i travessant el boscós Torrent Fondo, s'arribà als plans i terres de Can Casanoves, enmig de les quals, sobre un turó envoltat de profundes clotades boscoses, resisteixen l'embat dels anys, les inclemències del temps i dels homes, les esberlades i maltractades parets de l'ermita de Sant Genís, d'origen romànic, però, actualment sense posseir cap característica especial de valoració arquitectònica i també pel seu deplorable estat de conservació.

Deixant aquest malaguanyat monument, passant per un barri de pretensió industrial i una caòtica urbanització de modestos habitatges, arribarem a les tres hores i escaig de caminada a la població de Rubí, fi del present itinerari.

ELS PETITS AVENCS DE LA NOSTRA MUNTANYA (X)

Per **Xavier BADIELLA i NOGUERA**
i **Albert BUIL i LLEONART**

El dia no es presentava gaire clar, el cel era gris amenaçant tempesta, un xic desanimats però, emprenem la marxa cap el mas Les Oliveres, tot passant a recollir al nostre amic Jaume Claverí. Al mas ens esperaven l'Emili Dalmau i en David Dalmau, tots dos cosins, ells eren els que ens durien al forat que segons el pare de l'Emili havia estat un estret avenc; caminarem un quart d'hora fins arribar davant d'un forat al costat mateix d'una antiga pista forestal. El petit forat era tapat amb un gros bloc encaixat a les parets, però tot i amb això i fent un gran esforç aconseguírem poder passar amb extraordinària dificultat uns quants membres del grup, doncs els restants no veien amb bons ulls la qüestió de sortir-ne; explorarem la cavitat estreta i molt descomposta amb un «lot» que si amb prou feines il·luminava només ho feia a estones, malgrat els contratemps explorarem la cavitat en la seva totalitat; la sortida va resultar encara molt més complicada. L'Emili va necessitar més d'un quart d'hora, ajudat tant des de fora com des de l'interior per poder sortir del forat. Els demés, com que érem bastant més prims, no necessitarem tanta estona, però poc n'hi devia faltar. Vist que la penetració no era gaire assequible a persones de tamany mig i que part dels companys no havien pogut entrar a l'avenc decidírem esmicolar el gran bloc que obturava l'entrada.

El molt encertat Jaume Claverí que sempre està preparat per ocasions com aquesta i més, amb un art i ànim com ningú tenia es va engrescar de seguida picant amb la seva escarpa i el seu martell esmicolant a trossets el que a cop d'escarpa es convertiria en un bloc de regular tamany. Cal dir que en la tasca de picar pedra també hi col·laborarem tots els qui preníem part en l'excursió, però va ser sens dubte el Jaume Claverí el qui va fer més feina. Després de picar unes sis hores el bloc era el suficient petit com per poder tirar-lo amb cordes i treure'l de la boca, va ser així com l'avenc de Roca Mur té ara una boca un xic més gran de com la trobàrem nosaltres i potser és per això, que amb la seva petita boca aquest avenc era fins ara desconegut.

AVENC DEL MARQUET DE LA ROCA

Situació: Després de deixar el creuament que porta als masos de Pregona i Agramunt, es segueix la pista que ens porta al Marquet de la Roca, fins a trobar a la nostra esquerra una antiga pista forestal tancada amb una cadena, seguïrem aquesta pista fins a trobar una altra pista a la nostra dreta que gira en direcció oposada; seguïrem aquesta fins a passar un gran revolt després del qual a poc més de 200 m. del revolt i per sobre de la pista surt un caminet que ens porta a l'avenc que no dista més de 20 m. per sobre de la pista que seguïem.

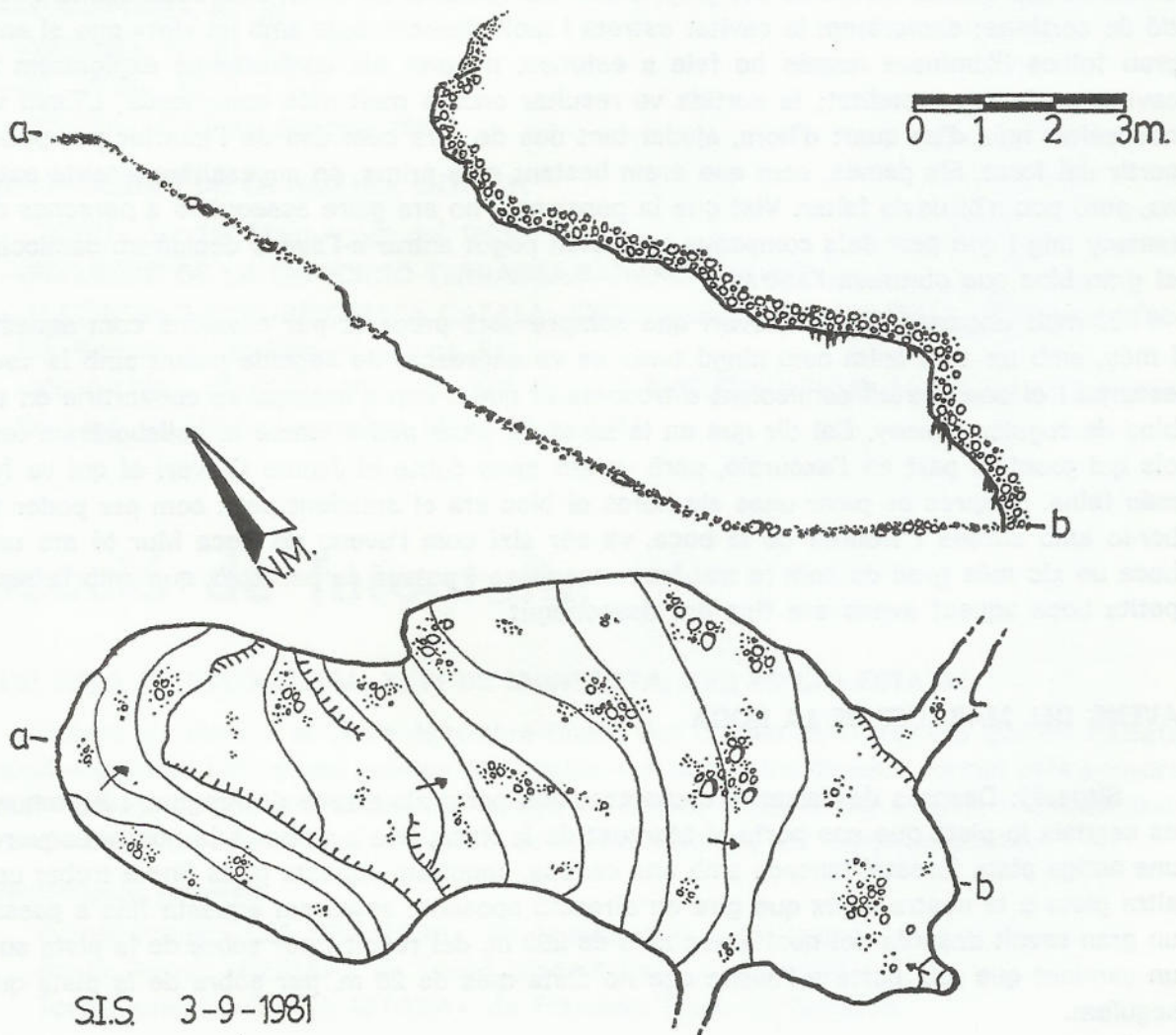
Descripció: La boca de 4 x 5 m. ens deixa pas a una pronunciada rampa que ens condueix a la sala final de 5 m. d'amplada per 9 m. de llargada, amb una altura que oscilla de dos metres a un metre; en diferents extrems de la sala podem observar algunes galeries gairebé impracticables.

Espeleogènesi: Cavitat assentada sobre una diaclasi N 38 W, S 38 E oberta a l'exterior per ensorrament de la volta, els enderrocs de l'ensorrament són els que han provocat la rampa d'entrada, la cavitat té en alguns racons formes de reconstrucció en petites colades i estalactites.

AVENC DEL MARQUET DE LA ROCA

Sant Llorenç Savall

top: E. Badiella, A. Buil, X. Badiella

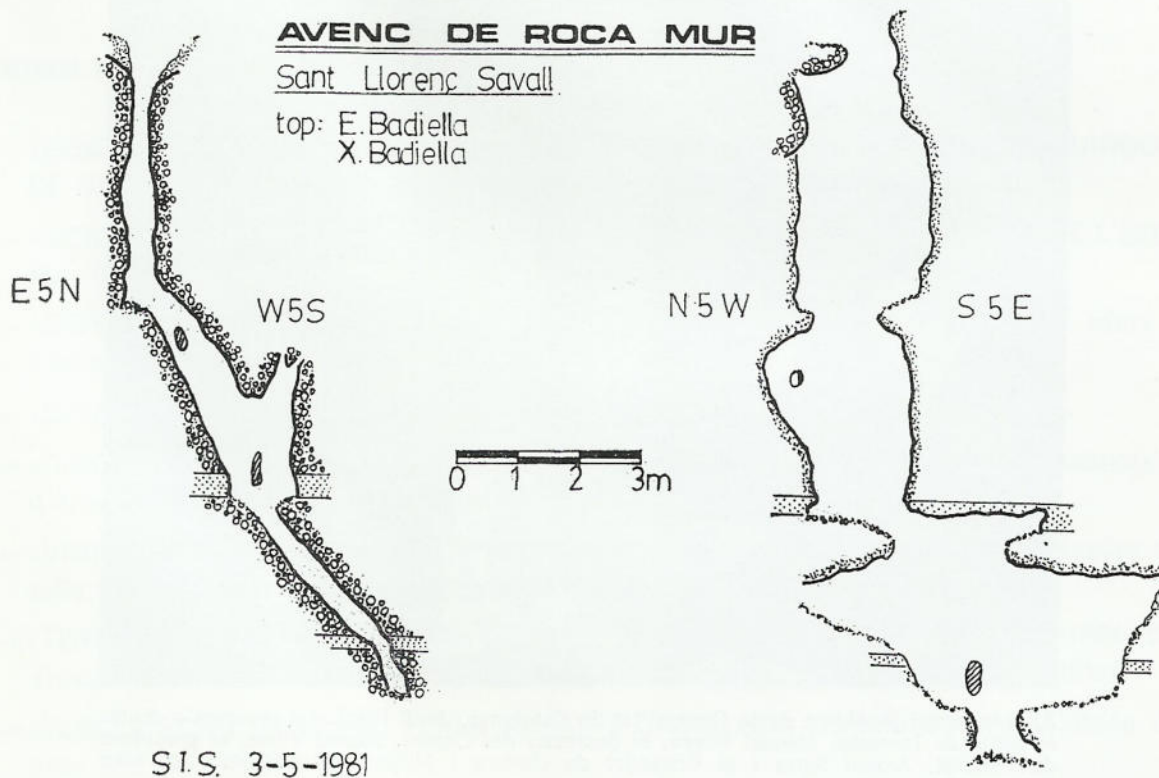
S.I.S. 3-9-1981

AVENC DE ROCA MUR

Situació: la seva localització és ben senzilla. Haurem de seguir la pista que ens portava a l'avenc del Marquet de la Roca durant uns 140 m. més, on trobarem l'avenc en el seu costat esquerre.

Descripció: La seva boca de 1 x 0'5 m. ens permet davallar un estret pou de 4 m. on ens situa a un repeu, precedeix a aquest un altre pou en forma de rampa molt pronunciada de 4 m. al qual podem davallar sense corda; arribats al peu del segon pou, observarem que en un costat existeix una diaclasi paral·lela al pou que acabem de baixar i que formen les dues diaclasis juntes. La planta del segon pou separada per una «roca mare» no gaire estable, a l'extrem sud de la planta del segon pou mitjançant un pas arrupit podem davallar per una allargassada diaclasi estreta al fons de la qual es pot arribar a observar un petit pou molt estret que dóna fi a la cavitat a -11 m.

Espeleogènesi: La cavitat és actualment un sumider que recull les aigües que baixen des de dalt de Roca Mur seguint pel torrent que creua la pista on es troba l'avenc. Assentat sobre una diaclasi S 5 E, N 5 W l'avenc presenta unes clares formes corrosives en els seus dos primers pous; trobem en l'últim unes mostres clares d'erosió; un estrat de sorrenques situat en la part inferior del segon pou ha obligat a l'aigua a expandir-se al llarg de la diaclasi com podem observar en l'últim pou.

V.è CONGRÉS EXCURSIONISTA CATALÀ: EXCURSIONISME I CULTURA

Arran de la inauguració del nou estatge del nostre Centre, el Sr. Pere Baltà, Cap del Servei de Promoció Cultural del Departament de Cultura i Mitjans d'Informació de la Generalitat de Catalunya, el Sr. Joan Garrigós, President de la Federació d'Entitats Excursionistes de Catalunya, i el Sr. Antoni Serra, President del Centre Excursionista de Terrassa, mantingueren un seguit de converses que culminaren amb la voluntat de dur a terme uns actes al servei i interès de tots els excursionistes i per aquest motiu decidiren d'organitzar un Congrés de l'Excursionisme Català. En aquesta ocasió corresponia al cinquè que s'organitzava i, en considerar que en les anteriors convocatòries —el 1911 a Lleida, el 1913 a Manresa, el 1914 a Tarragona i el 1977 a Reus— s'analitzà globalment la problemàtica excursionista, hom considerà adient desenrotllar els seus aspectes culturals d'una faiso monogràfica.

Ben aviat, amb el suport de la Generalitat de Catalunya i de l'Ajuntament de Terrassa, es creà un secretariat que encetà les tasques organitzatives amb molt d'entusiasme. Fou tramès un tríptic informatiu que incloïa un full d'inscripció a tots els excursionistes del nostre país. Un cartell de divulgació i les diverses notes publicades als mitjans d'informació contribuïren, sens dubte, a fer conèixer arreu l'objectiu proposat.

Al voltant del President de la Generalitat de Catalunya, Jordi Pujol, i d'esquerra a dreta: el Batlle de Terrassa, Manuel Royes, el Secretari del Centre, Eduard Vives, el president de l'entitat, Antoni Serra i el Conseller de Cultura i Mitjans de Comunicació, Max Cahner. (Foto: Altimira).

El dia 6 de novembre, sota la presidència del Sr. Josep-Maria Puigjaner, Cap del Servei del Llibre de la Generalitat, a la nostra Entitat tingué lloc la presentació oficial del Congrés. L'acte acabà amb l'exposició de la notable conferència basada en l'Expedició Catalana a l'Hama Dablam, una muntanya sagrada de l'Himàlaia, a càrec del Sr. Jordi Pons.

El dissabte, dia 14 de novembre, a la sala d'actes del Centre Cultural de la Caixa d'Estalvis de Terrassa, sota la Presidència del President de la Generalitat de Catalunya, Sr. Jordi Pujol, del Sr. Max Cahner, Conseller de Cultura i Mitjans de Comunicació, del Sr. Manuel Royes, Alcalde de l'Ajuntament de Terrassa, del Sr. Joan Garrigós, President de la Federació d'Entitats Excursionistes de Catalunya, i del Sr. Antoni Serra, President del Centre Excursionista de Terrassa, es celebrà l'acte d'inauguració oficial del V.è Congrés. Els parlaments que es pronunciaren, i particularment el del Sr. Jordi Pujol, mereixeren entusiastes aplaudiments de tots els assistents. Tot seguit, el mateix President inaugurà una exposició sobre la fauna, la flora i la geologia del Massís de Sant Llorenç del Munt també a les dependències del Centre Cultural. Cal remarcar que aquesta exposició s'havia previst de tenir-la oberta al públic durant una setmana però el gran èxit que assolí, demostrat sobre tot per l'elevat nombre d'escolars que la visitaren, va fer prolongar el període de visita per una setmana més.

Més tard, el Sr. Jordi Pujol, acompanyat del públic assistent, visità les dependències del nostre Centre i inaugurà una exposició col·lectiva de quadres de muntanya d'artistes terrassencs. Després de saludar els membres de la Junta Directiva, signà el llibre d'honor de l'Entitat i coincidí amb el darrer full d'aquest llibre que aplega tants anys de la seva història.

Per acabar la diada, ens traslladarem a les sales de l'Ajuntament de la nostra Ciutat, el qual oferí un pisolabis a tots els assistents que propicià amenes i interessants converses.

L'endemà, el diumenge dia 15 de novembre, a les nou del matí i a les sales d'actes i de cursets del Centre Excursionista de Terrassa, començaren les sessions simultànies d'exposició de les comunicacions presentades dins dels diferents temes.

Tot seguit, en fem la relació:

- 1r. tema: Ciències Naturals, 9 comunicacions.
- 2n. tema: Ordenació del territori, 5 comunicacions.
- 3r. tema: Geografia, 2 comunicacions.
- 4t. tema: Arqueologia, 3 comunicacions.
- 5è. tema: Espeleologia, 1 comunicació.
- 6è. tema: Història, 2 comunicacions.
- 7è. tema: Etnografia i folklore, 1 comunicació.
- 8è. tema: Arts plàstiques, 6 comunicacions.
- 9è. tema: Publicacions, 6 comunicacions.
- 10è. tema: Excursionisme i societat, 8 comunicacions.

El nombre de comunicacions, amb un total de 39, i els nombrosos assistents que seguien llur exposició i participaren activament en la discussió que seguia són una bona mostra de l'èxit assolit.

Finalment, tingué lloc l'acte de cloenda del Congrés sota la presidència del Sr. Enric Puig, Director General de Joventut de la Generalitat de Catalunya, i foren llegides i aprovades totes les conclusions de cadascun dels temes tractats.

Ara, tan sols resta la publicació d'un llibre amb el recull de totes les comunicacions que es presentaren al Congrés. Igualment, hom preveu de publicar una guia de les Entitats Excursionistes de Catalunya i una guia de llurs publicacions com a recull de les dades sol·licitades en una enquesta tramesa a tots els Centres.

LA CURSA

Per Salvador PRAT

En aquest nostre país, les proves d'esquí de fons no tenen gairebé audiència d'espectadors. Es disputen sempre en família. Que tinguin més o menys bellesa i emoció, és una altra cosa. Sí que és cert que en altres països en què aquesta modalitat d'esquí és més practicada, coneguda, i per tant, estimada, els espectadors hi són a milers, i el seu interès, gran. Del fet de que estiguem en família, ningú se'n dol, però. Entenc que cada u esquia per ell, és a dir, per satisfacció pròpia. En l'esquí de fons, la competició té el seu encant, la seva gràcia.

Voldria jo expressar-vos el contingut d'una prova, els sentiments d'un corredor. Sé que això no és possible. I que, no hi ha dues competicions iguals i, cal dir-ho?, dues persones que pensin igual. Deixeu-m'ho provar però, i si alguna cosa puc fer entendre i queda, em donaré per satisfet. Exposo doncs, estrictament l'experiència pròpia de la participació en una prova.

Alguns corredors hi fórem convidats personalment per escrit, la prova s'ho valia. Els qui ens concentràrem al Xalet, a la vigília, l'hostaler ens obsequià amb un cremat, i el pagàrem amb una cantada d'havaneres. Altres corredors arribaren la matinada del mateix dia. Qui més qui menys, havíem fet 200 qm. amb cotxe, sols, o acompanyats d'un fill, o de la dona, o d'un amic, per disputar la nostra cursa, i a mitja tarda tornar-nos-en a casa. A cap corredor l'acompanyaren els seus pares. Mentalment, vaig passar llista i n'hi faltava algun. Érem però una bona colla, i molts dels bons.

El dia s'aclarí gris. Sento en el cos que no fa fred, devem estar bastant per sobre zero. Els més primmirats ja preparen els esquís. L'enceratge és un art, té una estètica, és talment un ritual. El temps canvia per moments, l'ambient es refreda, comença a plovisquejar menut, passa a una neu molla, i acaba amb poca estona per caure neu seca i lleugera. Mai havia estat tan pendent del temps. Avui tindrem problemes, ja que una bona esquuada requereix estabilitat de la temperatura, i igualtat de neu. Alguns corredors desenceren, els caldrà veure a l'últim moment, quina cera és la millor.

Malgrat que el temps empitjora nevant de valent, intensament, ningú parla de suspendre la cursa. Al contrari, és qüestió d'anar per feina, a la nostra, que és la competició. A la pista, més amunt del Xalet, ens hi desplaçem amb Jeep, si dura molt la nevada, els cotxes quedarien bloquejats.

Amb neu nova, cal posar pot, blau especial, diuen els entesos. Encero i provo els esquís amb pell, més feixucs, dubto quins calçar-me. A l'últim moment poso cera de pot, vermelles. Apresen per començar la cursa. Com he estat previsor i m'he portat uns altres esquís amb pell, més feixucs, dibuto quins calçar-me. A l'últim moment poso cera de pot, vermella, i vagi com vulgui. El circuit és traçat per un mateix camí d'anar i tornar, la migradesa de la neu no dona per més.

Mentrestant, poc a poc ha parat de nevar, el temps s'ha aclarit, en la competició ens veurem les cares, i tant! Poc abans de començar la cursa, algú digué: —Merda per l'úl-

tim! I tots ens donàrem per entesos i ningú per alludit. Quedava clar que no podríem admirar-nos-hi, que la cosa seria disputada.

Comença la competició. Cada mig minut en desapareixen un. Bufa!, com hi van! Ja cal que no m'enrampi. A la línia de sortida, els pensaments em vénen com una llambregada. Lliscaré bé, pel pla i baixada?, m'agafaré, pels pujadors?, i si se'm formen pans de neu? quin desastre seria!, aguantaré bé les dues voltes pel circuit a tot tren?, haig de procurar trobar el ritme, des del moment de la sortida!, caldrà no esverar-me, no afluixar. Quan comencen a contar-me els segons, la meva ment ja és en blanc, estic concentrat! —Deu..., cinc, quatre, tres, dos, un, GO!!

Arrencar de zero, d'estar parat, i amb un impuls, lliscar. Força, força, força, em dic a mi mateix tot avançant a gran gambades. Amb un instant, el cos s'ha mudat, d'estàtic i atent, a una acció de passos alternatius. Ha passat d'una certa rigidesa, a la flexibilitat d'un seguit de moviments sincronitzats. S'aguanta l'esquí en el lleu pujador, i llisca en empènyer-lo. Sento en el cos el frec dels fràgils esquís per la neu, i amb ple domini, els meus moviments s'adapten a la modulació de la pista, sols compta observar les regles de joc que aquesta imposa. Bona esquialda! Empenyent amb força tothora, el més suau desnivell marca el ritme, dona la cadència.

El traçat d'anar i tornar, fer i desfer dues voltes el mateix camí, procura el goig de retrobar-nos en plena competició, de captar-nos i oferir-nos mútuament la bellesa i l'esforç de l'esquí de fons. Som actors i espectadors dins d'un circuit que ens imposa un mateix joc. Ningú es dona per vençut, s'escursin o s'allarguin les distàncies d'un a l'altre. Estem llançats a fer la millor cursa, estem abocats, per no cedir fins acabar.

Ens felicitem i hi hagueren aplaudiments per a tothom. Amb 8,400 Qm. de distància el meu temps fou de 53' 24" 35, a 8' del guanyador i cinquè en la classificació, categoria B. No vaig donar per més, o millor dit, per menys. Com que feia bon temps, vaig desfer calmament el camí de tornada, a peu pel mig del bosc de Sant Joan.

El motiu de la participació a la cursa ens procurava alhora una trobada amb companys d'evidents afinitats: semblant goig de viure, estimació de la naturalesa, el gaudi de l'esport amb l'esquí de fons. Així, les converses sovintejaven amb la il·lusió d'un projecte per la temporada vinent, o compartint el goig que brollava fresc i sorgia espontani del record d'una anada a la Marcialonga, la Finlàndia Hiitho, o la Marathon de la Engandina.

El Centre Excursionista de Catalunya, ens obsequià a un dinar al Xalet, als participants que acabàvem de disputar el VI Campionat de Catalunya de Veterans. Es repartiren els premis als millors, i regals per a tothom. Diria que al més veterà amb 73 anys, en Monfort de Molins de Rei, se li entelaren els ulls, amb l'emoció continguda.

22 març del 1981

FORADA A NAVAL

Per Josep MASSAGUÉ I PUIG

13 agost del 1981

A onze quilòmetres de El Grado per la carretera comarcal 138 i a cinc quilòmetres i mig de Salinas de Hoz per la local 353 apareix el poble de Naval, encimbellat sobre la penya de L'Espasa (657 m.), a curta distància del Cinca, al migjorn de la serra d'Arbe i camí de les altes valls del Sobrarb.

Emperò, la nostra anada a Naval ha estat al revés. Hem partit de Boltanya amb l'autobús que serveix la línia fins a Barbastro. Enrera deixem L'Ainsa, la **morisca**, la vila de la monumental plaça porticada, de pedres seculares, ben distinta dels moderns establiments comercials del pla, dels quals els francesos en són tant o més coneixedors que els del país, on l'Ara, vingut de més enllà dels serrats de Sanduruelo i seguint la vall que li dona el nom posa fi a la seva comesa d'agermanar el cabal d'aigua amb la del Cinca, malgrat la sorna de la dita: «**El Cinca sin el Ara no sería nada**».

Es perd el goig de la contemplació de l'abraçada dels dos rius pirinencs al trobar-nos el que fou poble de Murillo de Tou. Desolat, sense vida. Els cards de fossar i les mates d'esbarzer cobreixen els tristos murs de les cases enrunades.

Retallat sobre una carena, Coscojuela de Sobrarb. En altres temps, poble d'anomenada per les culleres, forquilles i demés estris similars fabricats per mans artesanes amb fusta de boix.

Davallant la carretera, del llogarret de Camporrotuno només són vistos els darreres de les cases, edificis de pinzellades rurals i algunes establies, on endemés del bestir hi aixopluguen el tractor i les màquines del camp. D'aquesta localitat corria una vella dita de dues versions i amb la parla pròpia del país:

- a) **Camporrotuno,
sin santo ninguno,
y uno que tuvón
por un cántaro de vino
lo cambión.**
- b) **Camporrotuno
sin santo ninguno,
y uno que lo hubió,
El diablo se lo llevó.**

En les aigües blau-verdes de l'embassament de Mediano s'hi emmirallen pinedes, alzinars i tota la vegetació que l'envolta. És el catorzè de la llista dels d'Espanya, amb cabuda de 313 milions de metres cúbics d'aigua. En les presents dates l'aigua cobreix la meitat en vertical dels finestrals, en altra hora campaners, de la torre de l'església.

Visió distinta de l'hivern 1979/80 de secada impressionant, que l'església fou vista de dalt a baix i totes les cases del poble. Cases conegudes amb els noms de Caveró, Fontova, Fenz, López, Montclús (títol de la baronia i castell, aquest ja en runes en les primeries

del segle setzè), Mur, Olivera, Pallàs, Pera, Plana, Rabal, Raso... En aquella ocasió de la secada se'ns digué que a dins de la nau de l'església s'hi conserven unes pintures murals senzilles i gracioses d'artista anònim, fetes en l'enllaç dels segles disset i divuit, possiblement.

Dades del nomenclàtor del 1950 revelen que en el vell Mediano, el que fou anegat, hi habitaven unes 250 persones, acollides en 39 habitacles, i que altres 33 edificis tenien funcions diverses. Hi havien altres cases disseminades.

L'altitud de la plaça major de Mediano era assenyalada amb 526 metres, segons les observacions hipsomètriques portades a terme l'any 1911 per dos estudiosos francesos coneixedors i enamorats del Pirineu aragonès, el baró de Saint-Saud i M. Lucien Briet, publicades en el llibre **Bellezas del Alto Aragón**, signat pel segon dels esmentats excursionistes.

El nou Mediano es veu aixecat en forma de T al peu de la carretera 138 i la carretera que condueix a la presa del pantà. Són menys els habitacles i els habitants. Bastants foren els que van dirigir els passos vers altres camins.

El **Índice de motes y dichos de los pueblos de Sobrarbe**, inserit en la publicació **Sobrarbe y as balles**, portaveu de la **Asociación Cultural Sobrarbe**, número 4, estiu 1979, del qual extreiem les dites i motius que recollim en la present crònica, diu que els habitants de Mediano eren coneguts amb l'apel·latiu de **bufanapos**.

Més endavant, deixant Samitier a l'esquerra, amb la visió de l'encarenat castell-església, hi ha la baixada fins al pont que salva el riu Susía, riu que neix a la serra de Guara, prop d'Arcusa, (**l'Arcusa barrusa, barranco traidor, cuatro pelaires y un teixidor**), afluent del Cinca sota Ligüerre de Cinca. A l'entrada del pont hi romanen els edificis d'un caseriu abandonat. La fermesa d'antany paulatinament l'abat el pas del temps. Els **bailarines** i els **escanapeixes** són lluny.

Fent camí, la fillola d'Escanilla o Escamilla, poble assentat sobre una plana de conreus amorosament treballats. A l'igual que els d'Abizanda, el poble següent, quasi penjat sobre una roca i presidit per la talaia del segle onzè, la més completa i conservada de la comarca, que sobrepuja l'alçada de l'esbelt cloquer de l'església. Els pagesos d'Escanilla i d'Abizanda tenen fama merescuda i reconeguda del treball de les seves terres.

De giragonses de la carretera no en manquen per assolir els 857 metres del coll conegut per Alto del Pino. Amb mitjans personals de locomoció, ço és, el poder-nos parar a voluntat, gaudirem de la plenitud del meravellós paisatge pirinenc que deixem enrera.

En el descens, de bell antuvi localitzem a la llunyania el poble de Naval, fita de la nostra sortida. Des del cim del Pino sembla que Naval sigui posat en una fondalada. Però no és així. La basculant de la davallada d'uns 250 metres amb la situació del poble, fa que aquest s'elevi, havent-lo de contemplar amb la vista enlaire des del peu del **Mesón de Naval**, punt de parada de l'autobús. Llavors cal caminar quasi un quilòmetre costa amunt per assolir-lo. Naval té l'aspecte d'una fortalesa.

La crònica de Sant Joan de la Penya relata que Sanç Ramires, sobirà d'Aragó (1063-1094), comte de Ribagorça i de Sobrarb, i rei d'Aragó i Pamplona des del 1076, ... **en el MXCIII tomó Nabal y el Pueyo de Don Sancho sobre Huesca**, alliberant-los dels moros. I amb el poble el castell, els quals foren fortificats. A la vegada, les obres de defensa

serviren de límit del petit estat. S'ha escrit de la creença de ser Naval la primera vila de l'antic regne de Sobrarb. Una creu aixecada en una penya del SE n'era el testimoni.

Per la seva situació geogràfica Naval fou centre de comunicació entre Catalunya i Navarra durant la guerra de la Independència, fent-s'hi aixecaments militars, acantonaments i reunions de tropes. Endemés, els navalencs donaren mostra de llur valor i empenta en la lluita contra el francès i en la primera guerra civil espanyola.

Si en l'antigor pertanyia a la jurisdicció eclesiàstica de Sant Joan de la Penya, al ser guanyat el poble als moros el bisbe Dalmau de Roda d'Isàbena el va inscriure a la seva diòcesi, servint de límit, per veïnatge, amb la de Barbastre. Més tard passà al bisbat d'Osca i darrerament al de Barbastre.

Resumint dades referencials, Naval és municipi de la província d'Osca i judicialment pertany al partit de Barbastre. El terme ocupa la superfície de 47,2 quilòmetres quadrats.

Fem ús de la frase casolana de **neta i polida** per a donar-la a la localitat que ens acull. La mereix. Carrers coberts amb l'asfalt i la pedra. La plaça major, senzilla i recollida amb l'encís d'uns porxos a la dreta. Cases de dues i tres plantes i algunes de quatre, amb balcons i finestres curulles de torretes de flors amb l'esclat de llurs colors.

Moltes edificacions de la part alta tenen el basament sobre i entre roca. Un d'ells l'església parroquial, la qual no ens fou possible visitar, per romandre closa els dies feiners. Hi ha culte només els diumenges i festes principals del calendari litúrgic, i les patronals i tradicionals del poble.

Entre setmana les celebracions del culte es fan al temple sufragani de Sant Sebastià, emplaçat en un dels carrers principals. A l'absis de l'altar major s'hi contempla una pintura mural representant el martiri del sant cobert de sagetes.

Per tal d'evitar inesperades i perilloses ensulsiades han estat enderrocats diversos edificis abandonats. Les escoles les veiem situades dins del recinte del parc públic que a la vegada serveix d'esbargiment dels col·legials. La balconada natural del parc ofereix bellíssimes panoràmiques.

És testimoni d'homenatge perenne a preclars fills de la vila el nomenclàtor dels carrers. Un vellet que moltes n'ha vist i viscudes ens diu que el poble té molta gent de carretera, i senyalant-nos una casa antiga afegeix: **Aquesta casa és la del bisbe.** L'episcopologi de Barbastre enregistra: **Carles Aleman i Ferrer, natural de Naval, bisbe 1717-1739.**

A cop d'ull sembla que Naval ha d'ésser important el nombre d'habitants en relació als dos centenars d'habitacles. Però no és així. Diu l'estadística:

1.500 en el darrer quart del segle XIX,
 1.214 el 1900,
 1.242 el 1910,
 778 el 1930,
 584 el 1964,
 347 el 1970, i
 307 el 1980.

La davallada vegetativa causada per la migració —fenomen estés en les comunitats de la província d'Osca amb una cota de més de 130 pobles i vilatges abandonats— a Naval

quasi en el temps d'una centúria representa la pèrdua de 7,43 per desena. Amb la il·lusió de millorar les condicions de vida i qui sap si atretes pels mirallets de la ciutat, algunes famílies deixaren la vila nadiua mentre d'altres s'installaren en diverses poblacions del mateix Sobrarb. Pels **navales** foren coneguts i anomenats els que feren casa nova a Boltanya.

Malgrat la fredor acusativa de les xifres, l'aparença del nucli urbà que visitem revela signes renovadors. Sobresurten les ganades del manteniment, la continuïtat i el millorament ambiental del poble.

El conreu de les terres de Naval produeix cereals, vins i olis. Te deus i corrents d'aigües minerals abundants i pures que manen de diverses fonts on l'assedegat i els que fan camí poden satisfer-se del generós regal. Per altra part, la sal sempre ha estat la principal font de riquesa de la població. I d'un temps ençà els forns de ceràmica donen també renom a l'activitat productora dels navalencs.

La tarda esgota les darreres hores. Deixem Naval. El sol allarga les nostres ombres sobre l'asfalt. La tarda ha estat ben aprofitada. El Toni i jo, nét i avi, comentem la visita, però no volem deixar marginada l'agradable sorpresa que hem tingut a l'església de Sant Sebastià. Cal dir-la. En el temple al·ludit hi ha un quadre de la Mare de Déu de Montserrat. És un relleu de bones dimensions, on la Moreneta és presentada amb llarg mantell; als seus peus, i escolania amb solfes i instruments musicals, i el monestir i les muntanyes serveixen de fons. És una reproducció en gros de la típica estampa montserratina divulgada anys enrera. En el quadre s'hi llegeix la inscripció: **Regina Catalonia**.

Tot ha estat plaent, menys el retorn. L'autobús, l'últim del dia, no ha atès la parada del **mesón de Naval**. Plana la vesprada i lluny dels nostres. Gràcies a l'**auto-stop** el Toni és acceptat pels quatre passatgers d'un **mini**. Més tard, els d'un altre utilitari m'obren la porta. Tot solventat per la mercè de la gent acollidora.

Mai havia pensat i menys somniat que al vorejar la setantena viuria l'experiència de l'**auto-stop**.

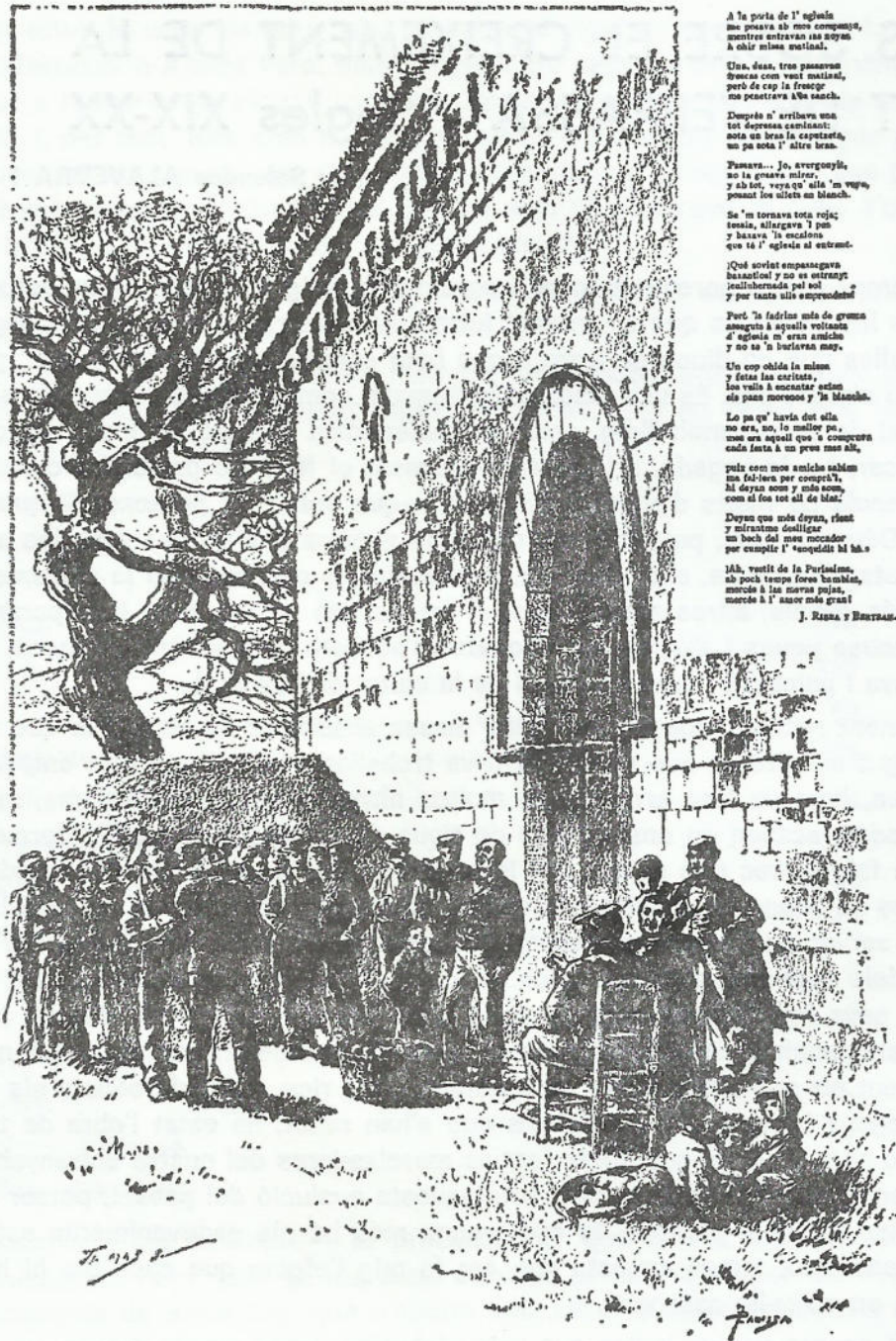
DADES SOBRE EL CREIXEMENT DE LA CIUTAT DE TERRASSA - Segles XIX-XX

Per Salvador ALAVEDRA I INVERS

Ja fa temps que, a hores una mica programades, vaig treballant en un estudi sobre els cognoms de les persones que s'han anat introduint a Terrassa al llarg dels segles. És una feina d'aquelles que en diuen de frare, i que hom emprèn amb bona voluntat, però és possible que no s'acabi mai. És una tasca entretinguda, complicada, enrevessada al voler atendre un espai de temps molt llarg, amb la problemàtica sempre de les fonts documentals que cal cercar, i a la vegada, a l'haver-me imposat el fibló de pretendre conèixer l'origen i la procedència de molts d'aquests llinatges —que volen dir persones— que un dia van arribar ací Déu sap com, potser molts d'aquella manera que es diu, amb les mans al cap, altres obligats, il·lusionats, emprenedors, arrossegats o perduts dins la comarca del Vallès, uns amb més cabals, altres amb menys, el fet és que es van anar incorporant periòdicament i no sense penes i alegries en el quefer d'aquesta vida sempre atzarosa, sempre moguda, emotiva i palpitant d'això que avui és la ciutat de Terrassa.

Francament reconec que és una feina massa absorbent aquesta a la que m'he lliurat, però he pogut comprovar que mentre s'hi va treballant, amb la mateixa empenta que promou la tasca, hom va fent arriplec de moltes altres dades que tot d'una, més o menys ben compilades, acaben en uns resums de tipus estadístic, d'un nivell informatiu que, tot i que ja em faig càrrec que només pot interessar a uns pocs, a unes comptades persones afeccionades en aquestes motivacions que es complauen en el saber, en l'anàlisi de la vida del passat, serveixen també per mesurar i interpretar la germinació humana d'aquesta ciutat en un dels aspectes més autèntics, o sigui, tot el que ha anat aportant amb el seu treball i la seva intel·ligència cada persona, cada home o dona nou vinguts. I això, per a alguns éssers inquietos resulta interessant, perquè consideren que la ciutat no l'han feta pas únicament els que s'han cregut més dotats, o els rics, els poderosos o els més llestos, sinó que segons la mesura i els talents que s'han rebut, ha estat l'obra de tots, l'esforç d'un gran nombre de persones, totes fent-se mereixedores del nostre entranyable respecte, i que, atenent i coneixent més a fons tota aquesta evolució del passat, potser es pot digerir i assimilar millor el present, es comprenen més bé els esdeveniments actuals, els de la nostra generació, temes aquests que em fa mig l'efecte que cada dia hi ha més gent interessada en voler-ho assaborir.

L'estudi aquest que us indico que vaig elaborant sense massa pressa, ve projectat en un àmbit que inclou referències documentals de moltes èpoques, però com sigui que darre-rament he ultimat l'anàlisi dels Padrons d'habitants dels anys 1903, 1914, 1924 i també els dels anys 1930 i 1940, m'ha semblat escaient fer una mena de confrontació de coneixements i de dades, amb les apuntacions que ja tenia resoltes del període que inclou cent anys abans, o sigui, un segle, i comparar la situació respecte de la temàtica del poblament i les naturaleses de les persones que formaven el món habitat a la vila de Terrassa a l'any 1824 —primer quart de segle XIX— per exemple, amb el que ens ofería l'any 1924, un dels anys

A la porta de l'eglésia
me penava ab mes companys,
mentres entraven ses noyas
a dir missa matinal.

Una, deas, tres passaven
drecas com vent matinal,
però de cap la frange
me penetrava l'ha sanch.

Després n' arribava una
tot depressa caminant:
nota un braç la caputxeta,
un pa nota l' altre braç.

Pensava... Jo, avergonyat,
no la gosava mirar,
y ab tot, veya' que s'ia 'm veyre,
posant los ulls en blanc.

Se 'm tornava tota roja;
tenais, allargava l' pan
y havia 'la esclona
que té l' aglèsia al entrant.

¡Què sovint empassaven
basantons! y no es estrany,
jeu'horrada pel sol
y per tanta s'ia esprentat!

Però 's fadrins més de grama
anaguts a aquells voltants
d' aglèsia m' eren amichs
y no se 's huerian may.

Un cop obida la missa
y dita las exortas,
los valls a encantar actas
de pans morenos y 's blanchs.

Lo pa qu' havia dot ella
no era, no, lo millor pa,
mes era aquell que 's comprava
cada festa a un preu mes alt,

puls com mes amichs sabiam
me fal·lera per comprá,
hi deyan com y més com,
com al foc tot all de blat.

Deyan que més deyan, rient
y mirantme deslligar
un buch dal meu macedor
per exemple l' "aquedut" hi ha.

Jà, veu't de la Paríada,
ab poch temps fora bambas,
mercé a las nevres pujas,
mercé a l' auer més gran!

J. RADA y BERRAN.

TARRASSA — L' ENCANT DEL PA DE LAS ANIMAS

Pochs son los erudits catalans que no han visitat lo poètic recinte de las tres iglésias de Sant Pere, Sant Miquel y Santa Maria de Tarrassa, ahont s' alsava en lo sigle vii la catedral d' Egara, y ahont encara seguex viva l' antiga costum del encantament del pá de las ánimas.

Lo dia 2 de Novembre, dedicat a la commemoració dels fídels difunts, se verifica en aquell

enclos lo encantament ó sia entrega al major postor, del pá ó panellets beneyts que s' anomenan de las ánimas, que tots reben ab respecte y quals limosnas serveixen pera sufragis.

Reminiscencia es aquesta de las antigas Agapes ó menjars en comú, ahont també se distribuía pá beneyt, celebrantse aixís mateix antigament a Catalunya com encara 's fa en algunas

poblacions un dinar després dels funerals ahont lo que presideix fá, al acabar-se, una plática conmemorativa del difunt.

En J. Pahisa, ab la facilitat que li es propia, ha reproduhit la singular escena del encantament del pá de las ánimas a Tarrassa, ab tota aquella propietat y expressió que poden desitjarse.

Una imatge de la gent del poble de Sant Pere de Tarrassa en els inicis de la 2.ª meitat del segle XIX. La fotografia encara no existia. (Clixé: Arxiu Tobella).

de la famosa dècada dels anys vint, que marca el sentit de poblament i procedències en el primer quart de segle actual.

Abans que tot em cal aclarir que no es pretén pas ací fer càtedra d'un estudi demogràfic, ni un exhaustiu treball amb el qual tot pugui quedar entès i ben definit; no, no és pas aquest l'objectiu, sinó que, aplegant unes dades una mica estudiades, s'intenta donar unes breus orientacions, unes pautes més clares, més aproximades i més entenedores per a tothom, en contraposició de les que potser han persistit fins ara sobre les procedències, les naturaleses i les avingudes globals dels habitants de la ciutat de Terrassa en un passat, que gairebé es pot dir que en bona part ja és del nostre temps.

Factors de coincidència. Si a l'any 1824 podríem dir que ja es contemplava el període més o menys afermat de la post-guerra, aquella que fou coneguda amb el nom de Guerra de la Independència —la guerra amb la França de Napoleó—, a l'any 1924 es podria dir que també s'esqueia ésser l'època ja una mica avançada de la post-guerra anomenada la Gran Guerra, o sigui, la que va desfer l'imperi Austro-Hongarès i la que va marcar la caiguda del Tsar de Rússia, barrejat amb molts altres aconteixements. La primera Guerra Europea dels anys 1914-1918 que, segons les estadístiques, va ésser causa de més de 20 milions de morts, això sense comptar aquelles pèrdues humanes que es van derivar de tot aquell frenètic trasbals, conseqüències degut a les ferides, les malalties, les amputacions, els efectes dels gasos i els desequilibris mentals, ja fos entre els soldats i militars com en el conjunt de la població civil (1).

Esguardant ara el tema, i centrant-lo en el primer quart del segle XIX, veiem que aquell moment deuria suposar un desitjat retorn a la tranquil·litat, a la normalització de la vida, i a l'intent d'apaivagar els ànims. Encara no feia tres anys, concretament l'any 1821, una epidèmia, en aquest cas la febre groga, havia ocasionat més de 4.000 morts a la ciutat de Barcelona, ciutat que just llavors sembla que comptava ja amb 85.000 habitants. Malgrat tot, la vida ja s'encaminava cap a una projecció vers l'estabilitat col·lectiva —sempre precària, ja sigui per a uns o per als altres, no cal dir-ho—, però almenys, ho deuria semblar al recordar el passat ple de sofriments, tractant d'oblidar les conseqüències que van provocar les lluites dinàstiques entre França i Espanya, que també van acabar essent causa d'altres escomeses entre patriotes i afrancesats, amb els partidaris de Carles el Pretendent per entremig, amb tantes i tantes crueltats i desastres familiars que va provocar tota aquesta lluita de germans entre germans a tot el llarg del segle XIX, cosa que de tocar-ho una mica a fons, tots sabem que hi ha un llarg tema, fins i tot dins l'àmbit local, i que és molt probable que ens allarguéssim més del compte si amb voluntat intentéssim entrar-hi deixant com sempre, una finestra oberta.

Per l'altre costat, en les primeres dècades del segle XX, l'any 1924 cal observar-lo en aquell punt en que ja s'havia estroncat el «boom» màgic d'increment industrial que havien provocat a la nostra comarca i bon tros enllà, les necessitats de la guerra europea. La vida de la ciutat, que ja feia vint anys que s'havia anexionat el poble i terme de Sant Pere, estava plena de grans anhels i fervors, les epidèmies del tifus ja havien passat i es renovaven

(1) La segona guerra europea anomenada també Guerra Mundial, la dels anys 40, que com a darrera fase va suposar la rendició de l'emperador i l'exèrcit del Japó l'any 1945, poc temps després d'haver llançat la bomba atòmica, es diu que, mundialment va ésser causa de trenta-cinc milions de morts, en el camp de batalla, camps de concentració i entre la població civil.

les ganes de viure. Es publicaven tres o quatre periòdics, la gent es movia, es realitzava —que ara es diu—; les àvies, naturalment, encara anaven amb la seva cotilla de barnilles i el mocador negre al cap, i molts homes amb la seva gorra, però les noies, sentint el crit de la moda, faldilla curta ensenyant els genolls, cabell a la «garçon», llavis pintats i, passa que t'he vist, i malgrat les moltes calamitats que va causar la guerra d'Europa a tants pobles i països, la realitat és que la nació neutral que fou Espanya, i amb ella Catalunya, en va treure les palles llargues, i no solament les van aconseguir els arriscats i els emprenedors, sinó tothom, perdoneu, parlant en termes generals, encara que fos corrent oir aquella expressió o frase de... «ha fet molts duros fent mantes, quin manta...!»

Representen dos moments ben definits —com altres n'hi ha hagut probablement en el curs de la nostra petita història—, però amb aquesta exposició que ara fem, ens permetem establir unes comparacions, gràcies a la molta documentació obtinguda i garbellada, que si bé en el nostre cas particular, intenta projectar el coneixement de com s'han anat introduint els molt diversos llinatges o cognoms a la nostra ciutat, oblidant ara aquest objectiu primari, podem veure que la suma i l'aplegament de totes aquestes anotacions, permeten al mateix temps d'oferir unes dades que és probable que puguin orientar en el concepte de

A la Plaça Vella sortint de missa de dotze en la dècada dels anys 20. Així anaven els homes mudats. Observeu la indumentària d'aquest vaillet. (Clixé: Arxiu Tobella).

conjunt de la introducció d'aquest important nombre de famílies a la Terrassa dels nostres temps.

Per exemple, cap a l'any 1824 sembla ser que la vila de Terrassa comptava aproximadament amb uns 4.195 habitants —veritat que gairebé fa riure mesurar aquestes xifres sabent com estem ara?—, els quals, sumats als 575 habitants amb que comptava el poble i el terme municipal o parroquial de Sant Pere, que en realitat era un poble i municipi ben separat de la vila de Terrassa, feien un conjunt d'uns 4.770 habitants. Realment, tothom es coneixia, en aquell món no hi havia estranys.

Atenent-nos a transformar-ho en caps de casa o família, podríem dir que es repartien així:

786 caps de casa o família per Terrassa vila, i un centenar de famílies per Sant Pere de Terrassa a l'any 1824.

Fixant-nos en un principi en el centenar de famílies que corresponen a Sant Pere l'any 1824, excepció feta dels treballadors, que la major part d'ells com a mossos, porquers, bovers, pastors d'ovelles, criats o criades, carreters, jornalers, etc., estaven ocupats a les cases de pagès o masies disseminades en el terme i molts d'ells provenien de fora, es pot dir que tots els altres residents eren nascuts dins la parròquia de Sant Pere de Terrassa. Llavors hi havia molt poques excepcions en la pagesia, i el nucli poblat de Sant Pere que es concretava com aquell qui diu en una part curta de l'actual carrer Major, gairebé es pot dir que tots eren pagesos, gent de la terra, gent que ja es considerava arrelada en un lloc urbà, amb algún botiguer escadusser.

En aquell temps, permeteu-me que ho detalli una mica, la distribució dels habitants del poble i parròquia de Sant Pere era més o menys de la manera següent:

Propietaris, masovers i familiars de tots aquests, residents a les cases de pagès	185 persones
Treballadors que també residien en aquestes mateixes cases de pagès o masies	130 »
En conjunt suposen	315 persones
Persones que vivien a les cases que llavors hi havia en el carrer Major de Sant Pere	250 persones
Persones residents en el nucli-habitacles que formaven les esglésies de Sant Pere	10 »
En conjunt suposen	260 persones

Conjunt total d'uns 575 habitants o persones residents a Sant Pere de Terrassa, aproximadament.

En realitat no seria descabellat dir que en aquell temps i pel que fa al poble de Sant Pere, els amos i els familiars de tots aquests eren nascuts a Sant Pere de Terrassa; amb tot, cal remarcar que alguns anaven a cercar muller a les pagesies d'altres comarques. Els que gairebé es podia entendre que eren nascuts fora del poble eren els masovers i els seus familiars grans o d'una certa edat, i una bona part d'aquests 130 treballadors entre els quals dominava sempre l'element juvenívol, gairebé uns infants molts d'ells, que provenien

de molt diversos llocs de la comarca i els guals, ara l'un, ara l'altre, al fer-se més grans —si és que hi arribaven amb salut i es casaven, que era una cosa una mica normal—, acabaven residint definitivament a Sant Pere, o anaven a viure i treballar a Terrassa, o a algun lloc més o menys proper.

Fixant-nos ara amb els 786 caps de casa o família que a l'any 1824 trobem situats a la vila de Terrassa, aplegats amb les seves famílies i d'acord amb la documentació analitzada, observem que 629 caps de família provenien de fora, o sigui, no havien nascut a Terrassa, i només 157 caps de família que suposen un 20 %, realment eren nascuts ací; això pel que fa a les dades aproximades d'aquells moments. Observeu quina desproporció tan notòria existia entre caps de casa nascuts a Terrassa o nascuts a fora? Observeu també el contrast existent aquells dies entre les dues poblacions germanes? Un es pregunta, ¿aquests desnivells els van promoure les guerres amb França que dispersaven la gent desarrelant-la de les seves llars, o fou per raó de la incipient industrialització que des de finals del segle XVIII ja es manifestava en aquest lloc privilegiat del Vallès?

Els que havien vingut de fora, és natural que la gran majoria provinguessin de Catalunya, i gairebé de la major part de les comarques de la província de Barcelona, i més concretament encara, de molts dels pobles, viles i pagesies dels entorns de Terrassa i de Sant Pere.

Ballada de sardanes damunt l'era de La Mata, l'any 1927. El tema realment l'ofereixen les noies, amb els seus capells, pentinats, vestits i espadenyes ben lligades. (Clixé: Baltasar Ragon).

Aquests que havien vingut ací, probablement a finals del segle XVIII i principis del XIX i que com he dit suposaven el 80 % de la població, heus ací que es repartien així:

Vinguts de la Província de Barcelona	545 caps de casa
Vinguts de la Província de Tarragona	17 »
Vinguts de la Província de Lleida	32 »
Vinguts de la Província de Girona	20 »
Vinguts de la prov. de Castelló de la Plana	2 »
Vinguts de províncies de Castella	2 »
Vinguts de França	11 »
<hr/>	
Tots en conjunt són	629 caps de casa

Com es pot observar, el contingut de persones caps de casa o família vinguts de fora de Catalunya i de fora de les comarques de Barcelona, en aquelles dates de la post-guerra de la Independència, era una quantitat molt petita, comparant-la amb la de la província o comarques de Barcelona, i amb el que es va esdevenir anys després. Les poblacions de les quals en provenien més, i per ordre de major a menor quantitat, eren Sant Pere de Terrassa, Barcelona, Matadepera, Vacarisses, Sabadell, Castellar del Vallès, Monistrol de Montserrat, Olesa de Montserrat, Sant Llorenç Savall, Castellterçol, Esparreguera, etc., etc.

La majoria de les persones d'aquestes famílies treballaven en el ram de la llana en tots els seus serveis i complements, altres teixint a casa. Però també un bon nombre hi havia en els tallers de fusteria, sellers, manyans, ferrers, i en el ram de la construcció, rajolers, i altres dedicats al comerç com botiguers, forners, ordinaris, etc., i també una bona quantitat eren famílies pageses, treballadors de la terra que cuidaven a cens o els eren propis molts d'aquests camps, vinyes, oliverars, hortes i planells cultivats que envoltaven aquesta petita localitat que ja es començava a tornar a conèixer amb el nom de vila industriosa.

Continuem avançant si és que el tema us interessa.

A l'any 1924 ja han passat cent anys, i tots podem imaginar que en un centenar d'anys poden escaure's molts esdeveniments, moltes coses tal como s'acostuma a dir.

Per exemple, cap a l'any 1924, ens trobem que aquell nucli ric, independent i tranquil que era el poble i terme de Sant Pere, ara, els de Terrassa ja l'han absorbit, ja se l'han cruspit fent particions i arranjaments arbitraris del seu extens terme municipal amb els prohoms de Sabadell, i aquesta decisió que va causar molts afanys i molts mals de cap als bons santperencs, en aquesta data ja s'havia anat oblidant com sempre acostuma a passar amb totes les passions humanes. El temps ho aplanava tot. Feia vint anys que havien resolt tot això, unes persones d'edat que potser ara ja no existeixen, el record ja s'havia escapat.

Ara, el conjunt dels dos nuclis forma un sol bloc que és la ciutat de Terrassa, que llavors, segons s'indica, comptava aproximadament amb uns 39.000 habitants, perdoneu si ho faig una mica en números rodons.

Quedem, doncs, que a l'any 1924 resideixen a Terrassa, ciutat i terme, 39.000 habitants, que representen uns 8.930 caps de casa o família, segons ens dóna el padró d'habitants d'aquest any que parlem.

D'aquest total de caps de casa, n'hi ha 2.618, o sigui un 30 %, que ja havien nascut ací, ja fos a Terrassa o a Sant Pere, mentre que 6.312 caps de casa havien vingut de fora, havien vingut a residir-hi en alguna època de finals del segle XIX i ens els primers anys del segle XX, i, per tant, tots eren nascuts en altres indrets que no eren pas la ciutat de Terrassa. Observeu altra volta com es desplaça la proporció? El bon lector que té la paciència de seguir-me, coneixia o s'imaginava que tot això ja anava així fa cosa d'uns 50 anys, havent vist també com anava, fa cent cinquanta anys?

Permeteu-me que ara us indiqui d'on provenien aquestes persones o caps de casa nascuts fora de Terrassa.

La regió que llavors proporcionava més famílies encara era Catalunya, però perquè es pugui observar més bé l'escalonat de procedències, faig un detall que va de més a menys i que es distribueix així:

De Catalunya	4.085 caps de casa
De València	636 »
D'Aragó	613 »
D'Andalusia	576 »
De Múrcia	135 »
De Lleó	60 »
De Castella la Vella	56 »
De Castella la Nova	42 »
De les Illes Balears	18 »
De Galícia	14 »
De Navarra	12 »
D'Extremadura	9 »
Del País Basc	5 »
Del regne d'Astúries	2 »
Del Marroc	1 »
Dels Països d'Europa	39 »
Dels Països d'Amèrica	9 »

De Catalunya —per exemple— la província (2) que aporta més persones que en aquests moments de l'any 1924 ja són caps de casa barons ja es pot entreveure que ha d'ésser la província de Barcelona, que n'aporta uns 2.931; després segueixen en ordre de quantitats:

Lleida amb	575 caps de família
Tarragona amb	406 »
i Girona amb	173 »

(2) Observarà el lector que parlo repetides vegades de províncies i no de comarques com sembla que seria més avinent fer-ho, i més al parlar de Catalunya, però feu-vos càrrec que les dades que trobem són del segle passat i començament del present, i tots els detalls d'arxiu vénen anotats en divisions provincials.

Atenent a fora de Catalunya, o sigui, caps de casa d'una capital i província corresponent a la resta d'Espanya, trobem o hem compilat aquestes dades:

D'Aragó

la província d'Osca amb	412 caps de família
la província de Terol amb	111 »
la província de Saragossa amb	90 »

De València

la província de Castelló de la Plana amb	444 caps de casa
la província de València amb	128 »
la província d'Alacant amb	64 »

D'Andalusia

la província d'Almeria amb	520 caps de família
--------------------------------------	---------------------

De Múrcia

la província de Murcia amb	119 caps de família
--------------------------------------	---------------------

Tota la resta són quantitats molt repartides segons una gran diversitat de poblacions, si bé ens conta que hi ha hagut províncies de les quals havien vingut fins aquell moment, només una, dues o tres persones, com per exemple passava amb Àvila, Astúries, Pontevedra, Biscaia, etc.

Un altre detall, la població, el poble o la ciutat d'on provenen més persones, caps de casa, i que es troben al front d'una família ací a Terrassa l'any 1924, es Barcelona-capital. Veritat que ningú ho suposaria? Hom més aviat creuria que haguessin pogut anar-hi, o sigui marxar de Terrassa —com probablement així també va ésser— ja que l'anar i venir d'unes i altres persones sembla que era una constant en aquesta època, i potser passava el mateix en altres èpoques anteriors. Amb tot, ací trobem uns 264 caps de casa vinguts de Barcelona-capital, per tal d'establir-se o ja establerts en molt diverses ocupacions en la Terrassa d'aquell temps. No hi ha cap poble o ciutat que ho superi.

No és tema d'aquest resum però podem dir que, amb l'estudi que anem fent actualment, coneixem un per un, els pobles, viles i llogarrets d'on provenia cada pare de família en aquests anys, que pel que fa a Catalunya hom observa que abunden moltes persones que havien sortit de Barcelona, Cardona, Esparreguera, Igualada, Manresa, Martorell, Matadepera, Monistrol de Montserrat, Mura, Olesa de Montserrat, Rellinars, Vacarisses, Rubí, Sabadell, Sallent, Sant Vicenç de Castellet, Viladecavalls, Vilanova i La Geltrú, Reus, Valls, Lleida, i també els de les províncies i localitats foranes, i com a més abundants els pobles com Canjàyar, Ràgol, Santa Cruz, Instinción, Vinaròs, Seròs, Fraga, Ontiñena, Enguera, València, Forcall, Morella, etc.

No cal pas insistir en exposar quines eren les principals ocupacions de les persones, homes, dones, joves i també vailets, en la Terrassa de l'any 1924. La indústria tèxtil en totes les seves diverses especialitats, ja fos a les fàbriques i vapors, ja fos treballant a casa, repassant i cosint peces, o en la indústria del gènere de punt, la de les mitges, etc., tot això, absorbia una gran quantitat de la població activa sense no oblidar pas els ocupats en els oficis, el comerç, transport, professions lliberals, però la terra dels contorns era cultivada per pagesos de fet o improvisats, les vinyes i els camps d'oliveres eren una for-

mosor, no diguem de les hortes, ja fossin les de l'Aiguacuit, les de Can Bosc de Basea i de Can Jofresa de les Hortes, les de Can Palet de la Quadra, les del torrent de Vallparadís i les del torrent Munner, les de Ca n'Aurell i Can Curet. És a dir, saber què és el que feia la gent de fa cinquanta anys és fàcil de trobar i de conèixer-ho, ens ho poden explicar encara —i que per molts anys sigui— alguns avis i molts pares.

Ja em faig càrrec que observada tota aquesta panoràmica, per tal d'arrodonir la tasca, seria molt bonic poder conèixer unes dades semblants posem per cas de l'any 2024, —per allò de 1824, 1924 i 2024—, però és clar, l'amic lector, com jo, sap que malgrat tots els avenços de la ciència i de la tècnica encara no hi hem arribat, i si el que llegeix aquest tema, no es tracta d'un xicot o una noia de la primera volada, em temo que això de l'any 2024 haurà de quedar una mica a l'espera d'algun volenterós que pugui entretenir-s'hi en el seu degut temps. No obstant, sí que seria bo poder oferir unes confrontacions de 50 anys, per exemple, perquè, mira que també n'arriben a concórrer d'esdeveniments i sorpreses en el curs de 50 anys! Sí, estaria bé que es pogués fer un resum de l'any 1974, l'any següent de la «crisi del petroli» que potser n'anirem dient uns i altres per anar-nos entenent. Segur que trobaríem unes grans transformacions entre aquests 150 ó 160 mil habitants que hi havia a Terrassa en aquesta data, en relació als 39.000 de l'any 1924 i els 4.770 de l'any 1824.

I hom es pregunta, quants d'aquests o els seus equivalents caps de casa o família han nascut o van néixer ací en el 1974? S'haurà mantingut la desproporció o encara s'haurà accentuat més? No resultarà que molts caps de casa, avui ben terrassencs, ja són els rebrots d'aquells milers que havien vingut de la resta de Catalunya, d'Almeria, d'Osca, de Castelló, i d'altres llocs? Però, quants han vingut de nou? I tots els altres, molt atents, molt estimables i molt content de veure'ls entre nosaltres, com els de l'any 1824, i com els del 1924, d'on provenen, de quines comarques, regions, províncies, països? Insisteixo en dir que possiblement fora molt interessant conèixer-ho, però sentint-ho molt tampoc ho tinc fet ni començat. Qui sap si algun dia, abans no es faci fosc del tot, s'hi pugui donar una repassada! Entretant, però, si algú se sent encuriós, em permeto remetre'l al volum que va publicar en Jordi Baulies a l'any 1977 amb el nom «El Municipi de Terrassa 1877-1977», un dels diversos llibres editats en aquesta època commemorant el Centenari de la Caixa d'Estalvis de Terrassa. Tot el llibre és interessant, però en el text de les pàgines que van de la n.º 51 a la 53, crec que el lector pot trobar-hi un bon complement de tot això que ací es parla.

Però el bo del cas és que, tot plegat, com podeu veure, això tot són números, tot són xifres. i avui, el que jo podria i m'agradaria explicar-vos són moltes més coses. Analitzades i estudiades les recerques que hom ha anat fent, gairebé podria dir-vos tant de l'any 1824, com del 1924 —com també de molts segles anteriors— no tan sols les xifres que més aviat són dades fredes, sinó els cognoms d'aquests caps de casa, o sigui de les persones, el nom que es deien, els seus oficis, les seves dedicacions, i de moltes, fins i tot allò que s'estilava i en deien el renom o mal nom, encara que moltes vegades era un «motiu» molt escaient. Enteneu el que fa el cas? I això ho podríem dir ja fossin dels vinguts de Vacarisses, com d'Olesa de Montserrat, com de Rellinars, de Mura, de Sabadell, de Tamarit de Llitera, de Canjàyar, de Cartagena, de Burgos o de Maó, és a dir, podria dir-vos tots els

llinatges de les persones que es van anar assentant a Terrassa provinents de tots aquests i molt diversos llocs.

I tot plegat, per a què? un es pregunta. Doncs molt senzill, per a tenir un coneixement més clar de com s'ha anat formant l'element humà que ha constituït tot aquest poble que en diem Terrassa i per a mesurar més bé tot això que a voltes anomenem «el terrassenquisme», perquè la ciutat l'han fet créixer tots els éssers, uns més que altres, certament, els que encara som vius i els que han mort, tots —o, gairebé tots— homes i dones han treballat pel seu profit, prou és cert, però fent-ho així, de generació en generació, han recolzat la ciutat, l'han emparada, vitalitzada, l'han fet créixer. Altres han guillat, sí, ja ho sabem, i treballen i lluiten o viuen tranquils i contents en altres llocs, en altres països. Molt bé, conforme, altres també han vingut ací, i en el fons, això és un signe de llibertat, i malgrat les peripècies ara es passen, malgrat la crisi industrial, i l'atur, i tot el que sabem prou bé, moltes, moltíssimes famílies viuen ací, a Terrassa, a Catalunya, i viuen més bé que no pas estaven ells, o els seus pares i els seus avis, en els llocs nadius que els eren propis, i malgrat el record emotiu que cada persona sent de la seva terra, de les seves arrels, ací tenen el seu esdevenidor, com passa semblantment en d'altres pobles i ciutats d'Europa, d'Estats Units i d'altres indrets del món.

Perdoneu la vehemència. Heus ací unes quantes coses interessants de les persones que viuen i han viscut ací, i naturalment, hi cabrien molts més raonaments que com ja es pot comprendre seria molt llarg d'explicar, i val més deixar-ho córrer, i no pretendre atabalar-vos massa, com suposo que ja ho estic fent en aquests moments.

Agost de 1981.

ISIDRE SUANA I PICANYOL, HA MORT

Per Josep LLENAS i PUJOL

Amb la seva companyia i direcció, havia fet moltes excursions tant a Sant Llorenç del Munt com pel Montseny i Pirineus. Era una seguretat pel seu coneixement de la cartografia dels llocs que pensava visitar.

Un amic, bon amic, ha marxat cap al cel. Déu l'ha cridat i ara les superbes muntanyes infinites de l'espai, seran trepitjades per l'amic Suana amb el mateix amor que havia recorregut les terrals.

Passava la seva vellesa a Vallirana i si no m'erro tenia 81 anys.

Recordo el campament al Pla de Boet, l'ascensió a la Pica d'Estats, Sotllo, Baborte, Coma Pedrosa i la travessada cap a Arinsal. Una sessió de llamps i trons i aigua per l'amor de Déu, ens feren marxar abans del temps que teníem previst sojornar allà dalt. Arribàrem a Arinsal xops fins al moll de l'os. La casa d'un contrabandista ens acollí a la vora de la llar de foc, com si estiguéssim eixugant-nos a l'estenedor. El seu propietari ens oferí un deliciós pernil i un pa molt gustós que Déu n'hi do, acompanyat d'un bon vi, la qual cosa ens refeu.

Aquella mateixa tarda vam marxar cap a Andorra la Vella i em ve a la memòria el Nadal passat a Soldeu —tot això era abans del 1936—. Llavors no hi havia res de tot aquest maremànum d'ara. El Pas de la Casa estava net i pelat com un desert. A Soldeu dormíem en un llit d'aquells que s'hi havia de pujar amb escala.

Rememoro l'estada al Santuari de les Ares, la travessia cap a Sant Maurici, quan encara era verge.

Podríem evocar tantes coses fetes amb l'amic, que ompliria moltes pàgines.

Que reposi en pau l'amic traspasat i Déu el tingui en la seva alta estada.

PARCS NACIONALS DELS PIRINEUS

Per Josep LLENAS i PUJOL

A Espanya sempre hem estat tocatardans en concedir parcs naturals a regions de meravella extraordinària. Per què serà? Pels interessos creats o cacics de poblets comunals que no volen o s'oposen per por a la invasió de turistes i que aquelles declaracions de parcs naturals a unes regions que per la seva riquesa forestal, els podria privar de la talla anyal de la fusta que representa un important ingrés per les arques municipals?

De tota la vida ens hem extasiat admirant la bellesa en molts llocs amagats del Pirineu. N'hi han que per manca de camins adequats, un hom es veu obligat a anar-hi a peu. És la millor manera de contemplar-ho bé, però s'ha de ser jove i amb bones cames.

Que sapiguem en el Pirineu hi ha tres Parcs Naturals: Un en el cantó francès, un altre a Aragó i un tercer a Catalunya.

L'anomenat Parc Nacional del Pirineus Occidentals creat l'any 1967 a França. El d'Aragó o sigui el d'Ordesa va ser declarat l'any 1918, més exacte el 16 d'agost, amb projecte d'ampliació i el Parc Nacional d'Aigües Tortes i llac de Sant Maurici al Pirineu Català, fou creat el 21 d'octubre de l'any 1955.

Recentment el juliol del 1980 hem pogut tornar a contemplar la bellesa d'aquests Parcs. Els havíem seguit quan érem joves, amb la motxilla i la tenda de campanya a l'esquena. Els Pics d'Europa, encara que hi ha el Parc Nacional de Covadonga i geogràficament sigui una continuació dels Pirineus, la intenció és concretar-nos als Pirineus ístmics.

Doncs bé, parlarem de dos llocs magnífics que creiem dignes de ser distingits com a Parcs Naturals i Nacionals. El primer és el que podríem anomenar Parc Nacional de Catalunya de l'alt Berguedà i, el segon el bosc d'Irati, a Navarra, d'una extensió considerable, que segons dades recollides del mateix lloc, és el segon d'Europa i sobretot per la classe de vegetació que posseeix: el faig.

Tornant a parlar del primer, podria comprendre el que és la comarca natural de l'Alt Berguedà, amb els llocs i racons com el de la font de Sabagassa i el petit racó on es troba encara la flor de neu, que en desapareixerà aviat per la manca de control dels visitants, que la persegueixen aferrissadament, Port de Comte i la Serra de Vert, i els Rasos amb el bonic i abandonat poble de Peguera i la Vall de la Quart de Vilada i Borredà, Sant Romà de la Clusa, el Santuari de Montgrony i del Falgars i tants d'altres. No ens hem de deixar al tinter la sempre esplèndida Serra del Cadí que escuda la Cerdanya.

A Irati vam entrar-hi per Ochagavia fins a l'Ermita de la Verge de les Neus, amb una bona carretera. Veníem de trescar per les valls de Hecho, Ansó, Roncal, Belagua, Salazar que a la tardor amb la coloraina de verds de moltes tonalitats i els ocres naturals d'aquesta estació, són d'una fantasia molt bonica per obtenir bones fotografies i que aquest era el nostre propòsit. Després seguim per una pista que ens porta al llac artificial de Irabia, per la producció d'energia, sempre per entre la boscúria de faigs altíssims. La llàstima va ser que tota la setmana vam tenir el cel ennuvolat, però sortosament sense pluja.

La bellesa d'aquest lloc és inenarrable i sobretot la virginitat del sòl i puresa de l'aire. Enlloc vam veure desferres de cap classe.

Vam finalitzar el nostre recorregut al Santuari de Leire, bon lloc per reposar i és Pan-teó Reial dels Reis de Navarra.

Encara que hem escollit aquests dos llocs per parlar de Parcs Naturals, n'hi ha d'altres que també es mereixen aquesta categoria, no obstant hem de fer avinent que reflexionant i l'experiència ens ho demostra, potser és millor en el nostre país conservar intactes les regions, sense fer propaganda, tal com la mare natura les ha creat.

Quan es tracta de llocs que s'hi aboca la massa amb cotxes que empastifen la visió i l'aire, aquests paratges perden totalment la seva puresa i virginitat.

Tenim el llac Oredon a sota el pic Long en el Parc Francès, que un «Parking» Immens s'hi ha construït, per tal d'allotjar els cotxes que hi van. El paisatge resta destroçat. El mateix passa a la Vall d'Ordesa. També a Aigües Tortes i a Sant Maurici.

Creurem que el pitjor depredador és l'home. Qui-sap si seria millor no fer Parcs Na-cionals?

crònica

ACTES I CONFERÈNCIES

—25 de setembre: Floreal Soriguera i Emili Bartomeus ens presentaren una interessant mostra dels conceptes urbanístics, artístics i ambientals de la nostra ciutat per mitjà d'una filmació realitzada durant les vacances del 1980 i 1981. La sessió agradà molt al públic assistent, sobretot la part de pel·lícula on es veuen diversos aspectes dels diferents barris de Terrassa.

—16 d'octubre: Es va fer una sessió de diapositives i pel·lícules sobre el Campament Social de Vacances del Centre realitzat a Bujaruelo (Pirineu d'Osca).

—23 d'octubre: «Llengües en minoria i dialectes a Europa» va ésser el títol de la conferència que ens oferí el Sr. Alexandre Cirici i Pellicer, senador per Catalunya al parlament de Madrid, i membre de la Comissió de Cultura del Consell d'Europa. La conferència tractà sobre les mesures a prendre sobre la protecció de les llengües i dialectes minoritaris i que han estat elevades a l'assemblea de l'esmentat consell europeu.

—6 de novembre: Es féu l'acte de presentació del V.è Congrés Excursionista Català. El presidí el Sr. Josep M.ª Puigjaner, cap del Servei del Llibre de la Generalitat. Després d'un interessant parlament del Sr. Puigjaner i a continuació unes paraules del president de la nostra entitat Antoni Serra, es projectà la pel·lícula sobre l'expedició Catalana a l'Hama Dablan (muntanya sagrada de l'Himalàia), que presentà Jordi Pons.

—14 i 15 de novembre: Es celebrà el V.è Congrés Excursionista Català. Tota la informació d'aquest Congrés és ampliada i detallada en un article al present Arxiu.

—20 de novembre: Joaquim Montoriol i Pous, de tots conegut per les seves contínues conferències fetes a la nostra entitat, geòleg, professor i vicerector de la Universitat de Catalunya, ens presentà en aquesta ocasió el muntatge «ALTIPLANO», audiovisual que ens explicà molt detalladament els resultats d'una expedició feta als Andes, amb l'objectiu de recollir dades i la més àmplia informació fotogràfica possible sobre les diverses cultures que es desenvolupen a cavall i al voltant de la gran serralada. Utilitzaren diversos sistemes de transport per fer aquesta expedició, que es resumeix en els 1.500 quilòmetres fets per carretera, 1.300 per pistes, 1.000 en ferrocarril, 65 de navegació costera, 40 de navegació lacustre, 160 qm. de navegació per riu —amb piragua—, 380 qm. amb avió i 400 amb avio-neta. Tot plegat en resultà una excel·lent audiovisual. Com sempre en el cas del professor Montoriol.

—23 de novembre: Sempre en aquesta època de l'any, el nostre consoci Dr. Josep M.ª Arias i Ventalló, ens presentà la seva tradicional conferència, aquesta ocasió, el «VIATGE A LES MINES DEL REI SALOMÓ». Des del riu Zambeze, fins a les catarates Victòria —les més espectaculars del món—, el Dr. Arias ens comentà per mitjà d'unes excel·lents diapositives les particularitats i bel·leses d'aquesta zona, seguint després cap a l'Àfrica del Sud,

al país dels Zulús, ric en mines de diamants i or. Ens relatà la història dels primers navegants que s'atreviren a passar la punta sud de l'Àfrica: el cap de Bona Esperança. Com ja és habitual, la sessió fou molt atractiva i el Saló Catalunya, on es celebrà la conferència, s'omplí de gom a gom de gent que en sortí molt satisfeta.

—**27 de novembre:** El nostre consoci Jaume Galofre ens comentà l'expedició feta l'estiu de 1980 per membres del nostre Centre anomenada «CHOPICALQUI», als Andes del Perú. El Chopicalqui és una muntanya situada al bell mig de la Cordillera Blanca, una de les principals serralades del Perú. L'alçada és de 6.354 m. i el cim és d'una bellesa excepcional. La conferència, molt ben acompanyada de diapositives, resultà molt interessant.

—**11 de desembre:** Al Gran Casino de la nostra ciutat tingué lloc la Festa de Benvinguda a la neu, titulada «Nit Nevada». La secció d'Esquí organitzà molt minuciosament aquesta vetllada on es projectaren pel·lícules d'esquí, es feren rifes d'articles d'esquí, desfilada de models, lliuraments de beques del curs escolar d'esquí, i es lliuraren els premis del campionat de Terrassa d'esquí d'herba.

—**18 de desembre:** Es presentà la conferència «Perú-80» a càrrec dels consocis Toni Bros i Ramon Biosca. El recull de transparències de l'expedició als Andes —Cordillera Blanca—, dedicà especial atenció als geòlits del desert de Nazca que, amb les seves enigmàtiques línies i origen, són un dels principals atractius de la regió. Ens relataren també un descens en barca pels ràpids del riu Urubamba, riu sagrat del inques, fins als Pongo de Manique, on ja les aigües es calmen. Vetllada molt interessant.

MISSA DEL GALL A LA MOLA DE SANT LLORENÇ DEL MUNT

Com ja és costum als darrers anys, el nostre Centre celebrà la tradicional Missa del Gall a l'església de la Mola de Sant Llorenç del Munt. Va oficiar-la Mossèn Josep M.ª Font, i hem de destacar la gran quantitat de gent que pujà la Mola per tal de participar a la cerimònia de recordança del naixement de Jesucrist.

Un cop acabada la missa, tots plegats ens acollírem als menjadors de la Mola per a compartir les restolines en un ambient francament de germanor. Que duri i que es puguin mantenir aquestes tradicions tan nostres i casolanes, i que ens serveixin per agermanar-nos més, cosa que per desgràcia falta molt avui dia.

—**26 de desembre:** Novament el dia de Sant Esteve, hem commemorat els dies nadalencs amb cançons i poesia.

L'any 1979 dedicàrem la festa a la figura dels avis, els patriarques de la casa i en contrapartida als infants: ambdós són els veritables pilars de la família.

Ei 1980 vam fer la «LLOANÇA DE L'ARBRE», petita antologia sobre el tema. Destrucció del bosc i en contra la nostra estimació a l'arbre. I enguany hem parlat de l'aigua. N'hem dit «ELOGI DE L'AIGUA». El nostre consoci Francesc Palet i Setó ens llegí una petita antologia dedicada a la pluja, la riera, el riu, la font, el pou i la mar: els seus dons o els seus estralls, que de tot hi ha. Un nou crit d'atenció sobre la pèrdua de terres fèrtils i el perill de trobar-nos en els transkurs de pocs anys enmig d'un desert inhabitable. Es llegiren

poemes de Carner, Villangómez, Ruyra, Maragall, Miquel DescLOT, Guasch, Garcés, Sagarra, Dylan Thomas (trad. de M. Manent), Martí Pol i del propi lector. Volem destacar la lectura d'una prosa titulada L'EBRE, de Joan Santamaria (del seu llibre VISIONS DE CATALUNYA) soci d'honor de la nostra entitat i traspassat ja fa alguns anys. El públic assistent, va demostrar espontàniament la seva complaença per aquest treball literari del nostre consoci Santamaria, quan va acabar la seva lectura. Senyal inequívoca que la narrativa d'en Santamari és ben viva i vigent encara.

El COR «DA CAMERA» DE LA MASSA CORAL DE TERRASSA, sota la direcció de la Srta. Beneta Trullàs i els seus enfevorits cantaires i solistes, ens brindaren un bell programa: cançons clàssiques, autors catalans a la primera part i al final les típiques nadales. Molt bona actuació del COR, que ja havia compartit la nostra festa els anys 1973, 1976 i 1979. Foren bisades dues cançons a petició del públic i acabà l'acte amb cants comuns entre COR i assistència.

biblioteca

OBRES INGRESSADES PER DONATIU:

- «GOIGS A LLAOR DE NOSTRA SENYORA DELS ÀNGELS, PATRONA DE LA PARRÒQUIA DE SANTA MARIA DE CORNET».
- «GOIGS A LLAOR DE LA MARE DE DÉU CANDELERA, PATRONA I TITULAR DE L'ESGLÉSIA PARROQUIAL DE CASTELLÓ D'EMPÚRIES».
- «EXPEDICIÓ CATALANA A L'EVEREST (SAGARMATHA)». Projecte editat i ofert pel Centre Excursionista de Catalunya.
- «DINÀMIC CLUB: NOCES D'OR 1930-1980». Donatiu dels Autors i Editors.
- «CINQUANTENARI U.E.C.; XL Campament Anyal de la F.E.M. a Ribera d'Aiguamoix-Vall d'Aran. Donatiu dels Autors i Editors.
- «VINT-I-CINC ANYS DE LA CORAL EGARA DE RÀDIO TERRASSA». Autor: Salvador Castells. Edita: Ràdio Terrassa. Donatiu de l'autor i editors.
- «TERRASSA FA CINQUANTA ANYS: HISTORIAL DELS ANYS 1931-1932-1933-1934-1935». Direcció: Baltasar Ragón. Edita: Arxiu Tobella. Terrassa, 1981. Donatiu de l'Editor.
- «TERCER PREM ILITERARI, FERMÍ PALAU I CASELLES». Donatiu de la Biblioteca d'Albesa.

- «RUTES AMAGADES DE MALLORCA: N.º 82; MINER - LA MOLA». Autor i Director de l'edició: Jesús Garcia Pastor. Palma de Mallorca, 1979. Donatiu d'un consoci.
- «EL BOSC I LA CIUTAT». Autor: Miquel Mongé. Donatiu d'un consoci.
- «ECOLOGIA D'AVUI». Autor: Jaume Terrades. Col·lecció «Què cal saber». Editorial Teide, S. A. Barcelona. Donatiu d'un consoci.
- «UN MUNDO QUE AGONIZA». Autor: Miguel Delibes. Il·lustracions: José Ramón Sánchez. Plaza i Janés, S. A. Editors. Barcelona, 1979. Donatiu d'un consoci.
- «ARQUITECTURA RELIGIOSA ROMÀNICA DEL VALLÈS». Autor: Eliseu Peidró. Editat en commemoració del 50 aniversari de la U.E. de Catalunya de Sants. Donatiu de l'autor i editors.
- «COSTUMARI CATALÀ: USOS I COSTUMS DE BON PAGÈS SOBRE BOSCOS I ARBREDÉS». Edició facsímil. Recollits per l'Oficina d'Estudis Jurídics de la Mancomunitat de Catalunya. Edicions del COTAL, S. A. Barcelona, 1980. Donatiu d'un consoci.
- «ITINERARIS GEOLÒGICS: BAGES, BERGUEDÀ, ANOIA, SOLSONÈS». Autors: A. Gómez, J.M. Mata, F. Porta, A. Ramírez, Mn. Lluís Via. Direcció: Valentí Masachs i Alavedra. Editat pel Centre d'Estudis Geològics «Valentí Masachs», Escola Universitària Politècnica de Manresa, Universitat Politècnica de Barcelona i Caixa d'Estalvis de Manresa. Barcelona 1981. Donatiu d'un consoci.
- «CASTELLS». Butlletí interior dels Castellans de Terrassa. Novembre 1981. Donatiu dels editors.
- «FULLA D'INSTRUCCIÓ GEOGRÀFICA DE CATALUNYA». Composta per Joseph Ricart Giralt, publicada per l'Associació Catalanista d'Excursions Científiques i dedicada a l'Excm. Sr. D. Eusebi Güell i Bacigalupi, commemorativa del seu centenari, 1881-1981. Reproducció en facsímil d'aquesta fulla. Oferta com a Nadala 1981 per la Junta del C.E. de Catalunya, que l'ha editat.
- «MONTSERRAT I ULLASTRELL». Autor: Josep Massagué. Editat per la Revista «ULLASTRELL - RESSÒ LOCAL» en commemoració del Centenari del Patronatge de la Mare de Déu de Montserrat a Catalunya i del XXV Aniversari de l'entrada de la imatge de la Verge a Ullastrell. Donatiu de l'autor.
- «GOIS EN «ALABANSA» DE NOSTRA SENYORA DE MONTGARRI, TERME DE LA VALL D'ARAN». Donatiu d'un consoci.
- «GOIGS A LLOANÇA DE LA VERGE DE LLUSSÀ, BISBAT DE VIC». Donatiu d'un consoci.
- «GOIGS EN «ALABANSA» DE NOSTRA SENYORA DEL PESSEBRE. VENERADA EN L'ANTIQUÍSSIM MONESTIR DE SANT MIQUEL DE CUIXÀ». Donatiu d'un consoci.
- «GOIGS EN LLOANÇA DE SANTA EUGÈNIA, VERGE I MÀRTIR, QUE ES VENERA EN LA VILA D'AGULLANA». Donatiu d'uns consocis.

OBRES INGRESSADES PER ADQUISICIÓ:

- «SANT LLORENÇ DEL MUNT, SERRA DE L'OBAC».
- «MONTSERRAT, TOSSA DE MONTBUI».
Guies Cartogràfiques. Editorial Alpina. Granollers.
- «GRAN GEOGRAFIA COMARCAL DE CATALUNYA: Volum 3; El Gironès, La Selva i La Garrotxa. Volum 4: L'Empordà». Editat per la Fundació Enciclopèdia Catalana. Barcelona, 1981.
- «ESCLETXA-1. COMUNICACIÓ TARDOR 1981». Centre de Recerca del Parc Natural de Sant Llorenç del Munt i Serra de l'Obac. Terrassa, 1981.
- «OMBRES DE LA VIDA I DE LA MORT: UN EXILIAT CATALÀ EN ELS CAMPS DE RECLUSIÓ I ELS SANATORIS FRANCESOS». Autor: Lluís Sarlé-Roigé, secretari que fou del C.E.T. Introducció i recopilació a cura de Josep Marimon i Pere Vigués. Editorial Pòrtic, Barcelona, 1981.
- «L'AVENTURA HUMANA». Autor: Giordano Moya Escayola. Editorial Pòrtic. Barcelona, 1981.
- «LA VOLTA AL MÓN AMB MOTXILLA». Autors Francesc Igualada i Brigitte París. Editorial Pòrtic. Barcelona, 1981.
- «APORTACIÓ PER A UNA BIBLIOGRAFIA TERRASSENCA». Autora: Maria Coll. Edita: Patronat de la Fundació Soler i Palet. Terrassa, 1976.
- «DE L'ALT CAMP AL PRIORAT». Autor: Antoni M. Casas i Ferrer. Llibre de Motxilla n.º 17.
- «HISTÒRIES DE CAMÍ». Autor: Francesc Gurri. Llibre de Motxilla n.º 18. Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1986.
- «MATADEPERA I SANT LLORENÇ DEL MUNT: MÉS DE MIL ANYS D'HISTÒRIA». 1.er volum, MATADEPERA. Autor: Miquel Ballbè i Boada. Edita: Magnífic Ajuntament de Matadepera, 1981.
- «GREDOS POR DENTRO Y POR FUERA». Autor i editor: Cayetano Enríquez de Salamanca. 2.º edició. Madrid, 1981.
- «EL ROMANIC DEL VALLÈS: LOCALITZACIÓ DE LES ESGLÉSIES DE LA COMARCA». Itineraris: Feliu Carreres. Cartografia: Marcellí Guixà. Editat pel Museu d'Història de Sabadell i els Amics de l'Art Romànic, filial de l'Institut d'Estudis Catalans. Març del 1978.
- «SANT SALVADOR DE LES ESPASES I CAMÍ ROMEU A MONTSERRAT». Editorial Alpina. Granollers.
- «ALEXANDRE DE RIQUER: L'HOMME, L'ARTISA, EL POETA».
«PETONS: Poema Inèdit». «OBRA PÒSTUMA». Autors: Josep Maria de Riquer i Palau, Alexandre Cirici Pellicer, Eliseu Trenc Ballester, Mariàngela Cerdà i Surroca i Joan Graells i Prat. Editat per la Comissió organitzadora de l'homenatge a Alexandre de Riquer. CALAF, 1978.

OBRES INGRESSADES PER SUBSCRIPCIÓ:

- «UNIÓ EXCURSIONISTA DE CATALUNYA»: XLV Aniversari.
- «AL VENT». N.º 42, 43, 44, 45 i 46.
- «CARAVANING». N.º 4.
- «CAVALL FORT». N.º 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465 i 466.
- «EL CORREU DE LA UNESCO». N.º 40, 41 i 42.
- «MUNTANYA». N.º 714, 715.
- «PEÑALARA». N.º 425 i 426.
- «PIORNAL». N.º 1.
- «PIRENAICA». N.º 124.
- «QUADERNS DE L'OBRA SOCIAL DE LA CAIXA DE P. i de la V. N.º 9.
- «RESEÑA». N.º 133.
- «SERRA D'OR». N.º 264, 265, 266 i 267.
- «TRETZEVENTS». N.º 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388 i 389.
- «TURISPORT». N.º 91.
- «VERTEX». N.º 81, 82 i 83.
- «EL MON». N.º 0, 1 i 2.
- «XARXA». Catàleg d'hivern 1981.

PUBLICACIONS DE LA NOSTRA ENTITAT:

- «ARXIU». N.º 25: Maig-Agost del 1981.
- «PROJECTE DE LA EXPEDICIÓ TERRASSA-KARAKORUM 1982».
- «V CONGRÉS EXCURSIONISTA CATALA: EXCURSIONISME I CULTURA». Programa d'actes. Resum de les Comunicacions. Etc.
- «PROGRAMA D'ACTIVITATS DEL XIII CURS D'EXCURSIONISME PER A NOIS I NOIES DE 14 A 16 ANYS. Novembre 1981 - Maig 1982.

secció de fotografia

XLVI SALÓ DE FOTOGRAFIA, XXVI DE MUNTANYA, XVII EDICIÓ ESTATAL

Durant els dies 19 al 28 de desembre tingué lloc el Saló de Fotografia que en aquesta edició —primera feta al nou estatge del Centre— el Jurat Qualificador, format pels senyors Jordi Vilaseca i Parramon, Josep M.º Oliva i Fonollosa, i Esteve Riu i Ferré, i actuant com a secretari el Sr. Jaume Marcet i Riera, acordaren concedir els següents premis:

Classificació general:

- Primer Premi: «DIA DE LLUVIA», de Paulina Parera, de Berga.
- Segon Premi: «CERLER», de Marid López Angulo, de Barcelona.
- Tercer premi: «CASTA GITANA», de Francesc Trias, de Terrassa.

Classificació de Muntanya:

Primer premi: «MADREÑAS», de Marià López Angulo, de Barcelona.

Segon premi: «PUJADA», de Jordi Cañameras, de Terrassa.

Prova classificada:

Premi a «ACCION», de Paulina Parera, de Berga.

Les fotografies guanyadores del Saló (Classificació General i Classificació de Muntanya), tenim el gust de reproduir-les la primera junt amb la present nota i la segona a la portada de l'Arxiu.

secció d'esquí**EQUIP DE COMPETICIÓ**

L'equip de competició d'esquí alpí començà els seus entrenaments de la pre-temporada, amb gimnàstica aplicada a l'esquí i sessions de «footing» al bosc de Can Deu, els dies 12 i 13 de setembre, i des d'aquelles dates fins a últims de desembre, en que, molt tímidament, començà a aparèixer la primera neu.

ESQUÍ D'HERBA

Aquesta modalitat de l'esquí, que serveix per posar-se en forma i començar a mesurar possibilitats, ha constituït un fort alicient en els entrenaments previs a la temporada que s'acosta.

A la Pista Llarga de La Molina, el dia 11 d'octubre va celebrar-se la primera de les proves puntuables pel Campionat de Catalunya de l'especialitat, organitzada pel Centre Excursionista de Catalunya. Els nostres corredors, aconseguiren copsar la majoria dels llocs d'honor.

CLASSIFICACIONS:**Seniors homes:**

- 1.er Pere Amat
- 2.on Albert Jorba
- 6.è Andreu Riera

Juniors homes:

- 5.è Joan Argemí
- 6.è Ramon Carbonell
- 7.è Toni Pitarch

Infantils nois:

- 1.er Aureli Galan
- 2.on Josep M. Vilamitjana
- 3.er Toni Garriga

Seniors dones:

- 1.ra Maite Argemí

Juniors dones:

- 1.ra Carme Galan
- 2.na Anna Argemí

- 4.at Xavi Surroca
- 5.è Marc Duran
- 6.è Miquel Pitarch

El dia 18 d'octubre també a les pistes de La Molina (Pista Llarga), vàrem celebrar el nostre II Campionat de Terrassa, prova oberta a tots els Clubs de Catalunya i puntuable per establir la classificació dels Campionats de Catalunya.

Els resultats foren:

Seniors homes:

- 1.er Pere Amat
- 2.on Albert Jorba
- 3.er Andreu Riera

Juniors homes:

- 1.er Xavi Sàez
- 2.on Paco Martí
- 3.er Joan Argemí
- 4.at Toni Pitarch

Infantils «aligots»:

- 1.er Aureli Galan
- 2.on Josep M.º Vilamitjana
- 3.er Toni Garriga

Seniors dones:

- 1.ra Maite Argemí

Juniors dones:

- 1.ra. Carme Galan
- 2.na Anna Argemí

Infantils Benjamins:

- 1.er Xavi Surroca
- 2.on Marc Duran
- 3.er Miquel Pitarch

En el conjunt d'ambdues proves esmentades més amunt i que com hem dit configuren el Campionat de Catalunya d'enguany, els nostres corredors assoliren les següents classificacions:

Seniors homes:

- 3.er Pere Amat
- 5.è Albert Jorba
- 6.è Andreu Riera

Juniors homes:

- 5.è Joan Argemí
- 6.è Toni Pitarch

Infantils:

- 1.er Aureli Galan
- 2.on Josep M.º Vilamitjana
- 3.er Toni Garriga

Seniors dones:

- 2.na Maite Argemí

Juniors dones:

- 1.ra Carme Galan
- 2.na Anna Argemí

- 4.at Xavi Surroca
- 5.è Marc Duran
- 6.è Miquel Pitarch

El dia 25 d'octubre a la pista de la Bòfia del Port del Comte, es celebrà la prova organitzada pel Club d'Esquí del Port del Comte, de Sant Llorenç dels Morunys. La nostra participació va ésser molt migrada, i l'únic participant en Marc Duran, aconseguí un meritori 2.on lloc en la seva categoria.

CROS DELS ESQUIADORS

El 15 de novembre els nostres corredors participaren a aquest cros que cada any organitza el Club Muntanyenc de Sant Cugat. Els resultats aconseguits pels nostres esquiadors foren:

Seniors homes: 1.er lloc per equips (A. Jorba, J. Argemí i P. Amat).

11.è lloc per equips (M. A. Galan, P. Martí i X. Sàez).

Seniors dones: 2.on lloc per Maite Argemí.

Infantils nois:

- 1.er Ramon Carbonell
- 5.è Toni Garriga
- 6.è Josep M.º Vilamitjana
- 7.è Aureli Galan

- 8.è Xavi Surroca
- 9.è Miquel Pitarch
- 11.è Marc Duran
- 16.è Josep M. Cruells

Infantils noies:

- 1.ra Anna Argemí

- 3.ra Carme Galan

El 22 de novembre, prenguérem part al Cros dels Esquiadors, organitzat per la U.E. de Sabadell, en el circuit del bosc de Can Deu, on assolírem també molts llocs d'honor, classificant-nos així:

Seniors homes:

3.er Albert Jorba

Juniors homes:

1.er Joan Argemí

Infantils nois:

1.er Ramon Carbonell

2.on Aureli Galan

Alevins nois:1.er Josep M.ª Vilamitjana

2.on Toni Garriga

3.er Josep M. Cruells

Seniors dones:

2.na Maite Argemí

3.er Pere Amat

Infantils noies:

1.ra Anna Argemí

2.na Carme Galan

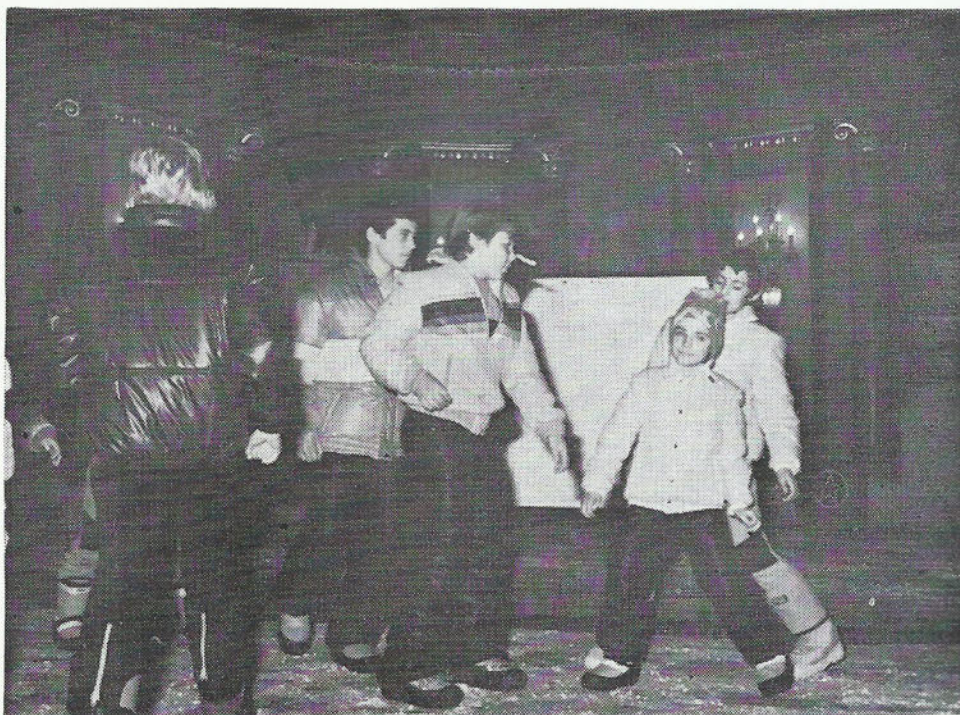
4.at Miquel Pitarch

5.è Xavi Surroca

6.è Marc Duran

Els diumenges dies 13 i 20 de desembre, i tot esperant la neu, els entrenaments es feren a Sant Llorenç, amb l'ascensió a La Mola, amb la consigna de «tonto l'últim d'arribar-hi». No cal dir els esbufecs que es sentien.

Del 27 al 31 de desembre, en diferents pistes de la Cerdanya començà el curset d'entrenament sobre la neu, a les ordres dels entrenadors n'Alfons Planas i l'Ernest Ragué.

L'equip infantil d'esquí en la desfilada de models de la Festa de Benvinguda a la Neu. (Foto: Altimira).

ACTES SOCIALS

Des del 9 de novembre, i en el nostre estatge social, cada dijous a les 8 del vespre, es fan projeccions de pel·lícules d'esquí i xerrades tècniques, destacant la presentada per l'ex component de l'equip olímpic de l'estat espanyol en Carles Garcia i Oliver.

L'onze de setembre, en els salons del Gran Casino, va presentar-se l'acostumada vetllada de Benvinguda a la Neu, sota el nom de Nit Nevada, que assolí un senyalat relleu. En el transcurs de la vetllada, es presentaren pel·lícules d'esquí, en estrena rigorosa, es lliuraren les Beques del curs d'esquí 80/81, suportades per la Diputació de Barcelona, es repartiren els premis dels Campionats de Terrassa d'esquí d'herba i finalment els components de l'equip de competició d'esquí alpí presentà, amb un «savoir-faire» de professionals, una bonica col·lecció de models de vestimenta d'esquí, cedida per una important casa d'esports de la ciutat. El jovent acabà la vetllada amb un entrenament físic intens a la «discotheque» de l'entitat».

secció d'investigacions subterrànies

XIX CURSET D'INICIACIÓ A LESPELEOLOGIA

Durant els mesos de setembre a desembre, la S.I.S. organitzà el seu XIX Curset d'Iniciació a l'Espeleologia, el qual fou aprovat i homologat per l'Escola Catalana d'Espeleologia. El curset constà de 9 classes teòriques, 7 sortides pràctiques, 2 sessions de pel·lícules i una conferència.

El dia 25 de setembre es féu la presentació a càrrec de Jordi Centelles i Jové, president de la S.I.S. A continuació, Salvador Vives donà una conferència sobre la Història de l'Espeleologia.

La resta de les classes teòriques foren les següents: Geologia, per Salvador Vives. Arqueologia, per Jaume Morera. Material d'exploració, per Jesús Beltran. Tècniques d'exploració —en dues sessions—, per Jordi Centelles. Bioespeleologia i Ecologia, per Eduard Vives.

Les sortides pràctiques començaren amb una a l'exterior, a la paret de les Foradades, a la Serra de les Pedritxes. Seguiren les fetes als avencs de la Codoleda, Falconera, les Pinasses i Castellsapera, totes elles a la zona de Sant Llorenç del Munt-Serra de l'Obac. Després s'explorà la cova de sal de Cardona «Forat Micó». A Garraf es visitaren els avencs Benjamí Digon i Asènsio. Les darreres sortides es feren a l'avenc de l'Espluga (Serra de l'Obac) i a la Fou de Bor, a la Cerdanya.

El dia 15 de desembre es féu la clausura del curset, on es lliuraren els diplomes acreditatius, medalles i llibres d'iniciació. Després dels repartiments, Montserrat Ubach i Tarrés, espeleòloga manresana, perteneixent a l'E.R.E. del C. E. de Catalunya, i molt coneguda a casa nostra per les vegades que ens ha obsequiat amb les seves interessants conferències, n'oferí aquest cop una sobre la cova de gel «Paradise» i a continuació ens explicà la visita que realitzà al Sótano de las Golondrinas, a Mèxic, que és una gran cavitat que té una boca de quasi 70 m. de diàmetre i un pou impressionant de 376 m. de vertical absoluta. L'exploració al Sótano de las Golondrinas, a més d'ésser excel·lentment explicada, fou acompanyada d'unes boniques diapositives i alguns minuts de cinema. Bon record pel públic assistent que en sortí molt satisfet.

Finalment, els dies 12 i 13 de desembre es realitzà una sortida de germanor entre monitors i cursetistes per celebrar l'èxit del curset. El lloc escollit fou la casa de la Calsina de l'Obac.

Concepció Rosaura i Raich

Participaren en aquest curset:

Cursetistes:

Daniel Garcia i Sànchez
Santi Campos i Alcaraz
Francesc Xavier Velázquez Capel
Josep Agustín Líndez Sierra
Alexandre Pérez Martínez
Paquita Albalà i López
Josep Luis Díaz Martínez
Jaume Badia i Armengol
Montserrat Arís i Valls
Enric Montserrat i Ferré

Monitors:

Jordi Díaz Martínez
Miquel A. Martínez Bruque
Eduard Vives i Noguera
Manuel Vives i Noguera
Ferran Aguirre Sánchez
Joan Pladeveya i Sevas
Antoni Urbano Sáez
Joan Rodríguez Luz
Antoni Pérez Martínez
Eduard Badiella i Noguera
Xavier Badiella i Noguera
Salvador Vives i Jorba

Director del Curset: JESÚS BELTRAN i TAULES.

Supervisor de l'E.C.E.: Jordi Centelles i Jover, monitor de l'Escola Catalana d'Espeleologia.
Secretària: Concepció Rosaura i Raich.

Necrològica

ISIDRE SUANA I PICANYOL

El passat dia 4 de setembre, morí a AARAU (Suïssa) a l'edat de 81 anys, el nostre consoci Isidre Suana. Ostentava el número cinc de la nostra entitat.

Vam tenir la sort de gaudir recentment de la seva presència: en els actes inaugurals del nou estatge social, de primers de maig i durant el mes de juny. També els dies 30 i 31 del mateix mes de maig ens acompanyava a la 50.ena Diada de Germanor, va acampar a EL GUITART amb la mateixa tenda que portava l'any 1921 a l'OBAC. Va ser mereixedor d'una menció especial com a premi a la constància i de participació continuada en totes les cinquanta DIADES DE GERMANOR celebrades pel Centre.

Recordarem sempre a l'amic Suana, que tan magnífiques activitats excursionistes havia portat a terme. Els seus amics més propers per edat, en serveixen una grata memòria i així ens ho fa saber un dels seus íntims, en una evocació que publiquem en aquest mateix ARXIU.

El nostre adolorit condol a la seva esposa Aurora Tomàs, fills Marià i Caterina, gendres, néts i besnéts i família.

Reposi en pau l'estimat amic.

DECORACIÓ

ELLSA, S. A.

Ctra. Martorell, 58

Telèfon 788 39 44

CAMISERIA I CONFECCIONS

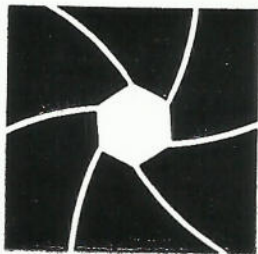
ORLEY

de VÍDUA PRAT

Sant, Pere, 29

TERRASSA

Telèfon 788 55 51

FOTOGRAFIA
INDUSTRIAL
Y PUBLICITARIA

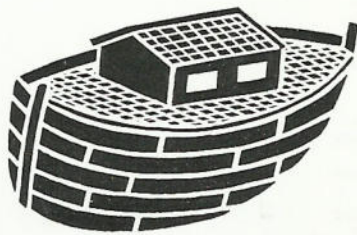
**VIRGILI
VERA**

VALLPARADIS, 113/115
TELF. 784 08 62
ESTUDIO 788 95 39
TERRASSA

FOTOS

francino

Carrer Major, 9
Telèfon 780 23 11
TERRASSA

L'arca

Les Parres, 20

- Telèfon 788 42 61

TERRASSA

VENDA DE PEIXOS TROPICALS
OCELLS EXÒTICS
CANARIS
AQUÀRIUMS, GÀBIES I AUXILIARS
INSTAL·LACIÓ DE TOT TIPUS
I CLASSE D'AQUÀRIUMS I GÀBIALS

esports
ALPINS

**INTER[®]
SPORT**

TERRASSA
Telèfon 784 09 22
Rutlla, 31

SABADELL
Rambla, 116
Telèfon 725 47 67

Ctra. N. 150 - Km. 14,700
SPORT CENTER